

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 13ης Ιουλίου 2011*

Στην υπόθεση T-39/07,

Eni SpA, με έδρα τη Ρώμη (Ιταλία), εκπροσωπούμενη από τους G.M. Roberti και I. Perego, δικηγόρους,

προσφεύγουσα,

κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τους V. Di Bucci, G. Conte και V. Bottka,

καθής,

με αντικείμενο αίτημα περί ακυρώσεως, ως προς την Eni SpA, της αποφάσεως C(2006) 5700 τελικό της Επιτροπής, της 29ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/E/38.638 – Καουτσούκ από βουταδιένιο και καουτσούκ από στυρόλιο

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

και βουταδιένιο που παράγεται με πολυμερισμό γαλακτώματος), ή, επικουρικώς, περί ακυρώσεως ή μειώσεως του επιβληθέντος στην Επί προστίμου,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους F. Dehousse (εισηγητή), προεδρεύοντα, I. Wiszniewska-Białicka και N. Wahl, δικαστές,

γραμματέας: K. Rocheé, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 12ης Οκτωβρίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

- ¹ Με την απόφαση C(2006) 5700 τελικό, της 29ης Νοεμβρίου 2006 (Υπόθεση COMP/F/38.638 – Καουτσούκ από βουταδιένιο και καουτσούκ από στυρόλιο και βουταδιένιο που παράγεται με πολυμερισμό γαλακτώματος, στο εξής: προσβαλλόμενη

απόφαση), η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων διαπίστωσε ότι πολλές επιχειρήσεις έχουν υποπέσει σε παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ), διά της συμμετοχής τους σε σύμπραξη στην αγορά των προαναφερθέντων προϊόντων.

2 Αποδέκτες της προσβαλλομένης απόφασης είναι οι εξής επιχειρήσεις:

- Bayer AG, με έδρα το Leverkusen (Γερμανία),
- The Dow Chemical Company, με έδρα το Midland, Michigan (Ηνωμένες Πολιτείες) (στο εξής: Dow Chemical),
- Dow Deutschland Inc., με έδρα το Schwalbach (Γερμανία),
- Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH (πρώην Dow Deutschland GmbH & Co. OHG), με έδρα το Schwalbach,
- Dow Europe, με έδρα το Horgen (Ελβετία),
- Eni SpA, με έδρα τη Ρώμη (Ιταλία),
- Polimeri Europa SpA, με έδρα το Brindisi (Ιταλία) (στο εξής: Polimeri),
- Shell Petroleum NV, με έδρα τη Χάγη (Κάτω Χώρες),

- Shell Nederland BV, με έδρα τη Χάγη,

 - Shell Nederland Chemie BV, με έδρα το Ρότερνταμ (Κάτω Χώρες),

 - Unipetrol a.s., με έδρα την Πράγα (Τσεχική Δημοκρατία),

 - Kaučuk a.s., με έδρα το Kralupy nad Vltavou (Τσεχική Δημοκρατία),

 - Trade-Stomil sp. z o.o., με έδρα το Łódź (Πολωνία) (στο εξής: Stomil).
- 3 Οι Dow Deutschland, Dow Deutschland Anlagengesellschaft και Dow Europe ελέγχονται εξ ολοκλήρου, ευθέως ή εμμέσως, από την Dow Chemical (στο εξής, από κοινού: Dow) (αιτιολογικές σκέψεις 16 έως 21 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 4 Τις σχετικές με τα επίμαχα προϊόντα δραστηριότητες της Eni ασκούσε αρχικώς η EniChem Elastomeri Srl, την οποία είχε εμμέσως υπό τον έλεγχό της η Eni, διά της θυγατρικής EniChem SpA (στο εξής: EniChem SpA). Την 1η Νοεμβρίου 1997, η EniChem Elastomeri απορροφήθηκε από την EniChem SpA. Η EniChem SpA ανήκε κατά 99,97% στην Eni. Την 1η Ιανουαρίου 2002, η EniChem SpA μεταβίβασε τη στρατηγικής σημασίας δραστηριότητά της στον τομέα των χημικών προϊόντων (περιλαμβανομένης της δραστηριότητας με αντικείμενο το καουτσούκ από βουταδιένιο και το καουτσούκ από στυρόλιο και βουταδιένιο που παράγεται με πολυμερισμό γαλακτώματος) στη θυγατρική της Polimeri, η οποία της ανήκε εξ ολοκλήρου. Η Polimeri ανήκει ευθέως και εξ ολοκλήρου στην Eni από τις 21 Οκτωβρίου 2002. Από 1ης Μαΐου 2003, η EniChem SpA μετονομάστηκε σε Syndial SpA (αιτιολογικές

σκέψεις 26 έως 32 της προσβαλλομένης απόφασης). Στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή χρησιμοποιεί την ονομασία «EniChem» για όλες τις ανήκουσες στην Επί εταιρίες (στο εξής: EniChem) (αιτιολογική σκέψη 36 της προσβαλλομένης απόφασης).

- 5 Η Shell Nederland Chemie είναι θυγατρική της Shell Nederland, η οποία ελέγχεται εξ ολοκλήρου από τη Shell Petroleum (στο εξής, από κοινού: Shell) (αιτιολογικές σκέψεις 38 έως 40 της προσβαλλομένης απόφασης).
- 6 Η Kaučuk συστάθηκε το 1997, κατόπιν συγχωνεύσεως των Kaučuk Group a.s. και Chemopetrol Group a.s. Στις 21 Ιουλίου 1997, η Unipetrol απέκτησε το σύνολο του ενεργητικού, των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των επιχειρήσεων που συγχωνεύθηκαν. Η Kaučuk ανήκει εξ ολοκλήρου στην Unipetrol (αιτιολογικές σκέψεις 45 και 46 της προσβαλλομένης απόφασης). Εξάλλου, σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, η εδρεύουσα στην Τσεχική Δημοκρατία Tavorex s.r.o. (στο εξής: Tavorex) ενεργούσε ως αντιπρόσωπος της Kaučuk (και της προκατόχου αυτής Kaučuk Group) για τις εξαγωγές από το 1991 έως τις 28 Φεβρουαρίου 2003. Επίσης, σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Tavorex εκπροσωπούσε από το 1996 την Kaučuk στις συναντήσεις της Ευρωπαϊκής Ενώσεως Συνθετικού Καουτσούκ (αιτιολογική σκέψη 49 της προσβαλλομένης απόφασης).
- 7 Σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Stomil αντιπροσώπευε, όσον αφορά τις εξαγωγές, την πολωνική εταιρία παραγωγής χημικών προϊόντων Chemical Company Dwory S.A. (στο εξής: Dwory) επί τριάντα περίπου έτη, έως το 2001 τουλάχιστον. Επίσης σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Stomil εκπροσωπούσε από το 1997 έως το 2000 την Dwory στις συναντήσεις της Ευρωπαϊκής Ενώσεως Συνθετικού Καουτσούκ (αιτιολογική σκέψη 51 της προσβαλλομένης απόφασης).
- 8 Διαπιστώθηκε ότι η παράβαση διάρκεσε από τις 20 Μαΐου 1996 έως τις 28 Νοεμβρίου 2002 όσον αφορά τις Bayer, Eni και Polimeri, από τις 20 Μαΐου 1996 έως τις 31 Μαΐου 1999 όσον αφορά τις Shell Petroleum, Shell Nederland και Shell Nederland Chemie, από την 1η Ιουλίου 1996 έως τις 28 Νοεμβρίου 2002 όσον αφορά την Dow Chemical, από την 1η Ιουλίου 1996 έως τις 27 Νοεμβρίου 2001 όσον αφορά την Dow Deutschland, από τις 16 Νοεμβρίου 1999 έως τις 28 Νοεμβρίου 2002 όσον αφορά τις Unipetrol και Kaučuk, από τις 16 Νοεμβρίου 1999 έως τις 22 Φεβρουαρίου 2000 όσον αφορά τη Stomil, από τις 22 Φεβρουαρίου 2001 έως τις 28 Φεβρουαρίου 2002 όσον

αφορά την Dow Deutschland Anlagengesellschaft και από τις 26 Νοεμβρίου 2001 έως τις 28 Νοεμβρίου 2002 όσον αφορά την Dow Europe (αιτιολογικές σκέψεις 476 έως 485 και άρθρο 1 του διατακτικού της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 9 Το καουτσούκ από βουταδιένιο (στο εξής: CB) και το καουτσούκ από στυρόλιο και βουταδιένιο που παράγεται με πολυμερισμό γαλακτώματος (στο εξής: CSB) είναι συνθετικά καουτσούκ που χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον για την κατασκευή ελαστικών. Τα δύο αυτά προϊόντα είναι δυνατόν να υποκατασταθούν είτε αμοιβαίως είτε με άλλα συνθετικά καουτσούκ και με το φυσικό καουτσούκ (αιτιολογικές σκέψεις 3 έως 6 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 10 Πέραν των παραγωγών στους οποίους απευθύνεται η προσβαλλόμενη απόφαση, περιορισμένες ποσότητες CB και CSB πωλούσαν εντός του ΕΟΧ και ορισμένοι άλλοι παραγωγοί εγκατεστημένοι στην Ασία και στην Ευρώπη. Εξάλλου, η παραγωγή CB προέρχεται ως επί το πλείστον απευθείας από τους μεγάλους κατασκευαστές ελαστικών (αιτιολογική σκέψη 54 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 11 Στις 20 Δεκεμβρίου 2002, η Bayer γνωστοποίησε στις υπηρεσίες της Επιτροπής ότι επιθυμεί να συνεργαστεί στο πλαίσιο της ανακοινώσεως της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (ΕΕ 2002, C 45, σ. 3, στο εξής: ανακοίνωση περί συνεργασίας), όσον αφορά το CB και το CSB. Ως προς το CSB, η Bayer περιέγραψε προφορικά τις δραστηριότητες της συμπράξεως. Η προφορική αυτή δήλωση καταγράφηκε σε κασέτα (αιτιολογική σκέψη 67 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 12 Στις 14 Ιανουαρίου 2003 η Bayer περιέγραψε προφορικά τις δραστηριότητες της συμπράξεως όσον αφορά το CB. Η προφορική αυτή δήλωση καταγράφηκε σε κασέτα. Η Bayer προσκόμισε επίσης πρακτικά των συναντήσεων της επιτροπής CB της Ευρωπαϊκής Ενώσεως Συνθετικού Καουτσούκ (αιτιολογική σκέψη 68 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 13 Στις 5 Φεβρουαρίου 2003 η Επιτροπή γνωστοποίησε στην Bayer ότι αποφάσισε να την απαλλάξει, υπό όρους, από το πρόστιμο (αιτιολογική σκέψη 69 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 14 Στις 27 Μαρτίου 2003 η Επιτροπή διενήργησε επιτόπιο έλεγχο, βάσει του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων [81 ΕΚ] και [82 ΕΚ] (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), στην έδρα της Dow Deutschland & Co. (αιτιολογική σκέψη 70 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 15 Από τον Σεπτέμβριο του 2003 έως τον Ιούλιο του 2006, η Επιτροπή απέστειλε στις επιχειρήσεις προς τις οποίες απευθύνεται η προσβαλλόμενη απόφαση διάφορα αιτήματα παροχής πληροφοριακών στοιχείων βάσει του άρθρου 11 του κανονισμού 17 και του άρθρου 18 του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1) (αιτιολογική σκέψη 71 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 16 Στις 16 Οκτωβρίου 2003, οι Dow Deutschland και Dow Deutschland & Co. μετέσχον σε συνάντηση με τις υπηρεσίες της Επιτροπής και εξέφρασαν την επιθυμία τους να συνεργαστούν στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας. Κατά τη συνάντηση αυτή έγινε προφορική παρουσίαση των δραστηριοτήτων της συμπράξεως όσον αφορά το CB και το CSB. Η προφορική παρουσίαση καταγράφηκε. Υποβλήθηκε επίσης φάκελος με έγγραφα σχετικά με τη σύμπραξη (αιτιολογική σκέψη 72 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 17 Στις 4 Μαρτίου 2005, η Επιτροπή γνωστοποίησε στην Dow Deutschland ότι σκοπεύει να μειώσει το πρόστιμο ως προς αυτήν κατά 30 έως 50 % (αιτιολογική σκέψη 73 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 18 Στις 7 Ιουνίου 2005, η Επιτροπή κίνησε τη διοικητική διαδικασία και απέστειλε στις επιχειρήσεις στις οποίες απευθύνεται η προσβαλλόμενη απόφαση –εκτός της Unipetrol–, καθώς και στην Dwoy την πρώτη ανακοίνωση αιτιάσεων. Καταρτίστηκε επίσης η πρώτη ανακοίνωση αιτιάσεων κατά της Tavorex, χωρίς, όμως, να της κοινοποιηθεί, καθώς η Tavorex βρισκόταν υπό πτώχευση από τον Οκτώβριο του 2004. Κατά συνέπεια, η διαδικασία περατώθηκε ως προς αυτήν (αιτιολογικές σκέψεις 49 και 74 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 19 Οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις επί της πρώτης ανακοινώσεως αιτιάσεων (αιτιολογική σκέψη 75 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Τους δόθηκε επίσης ο φάκελος της υποθέσεως, υπό μορφή CD-ROM, και έλαβαν γνώση των προφορικών δηλώσεων και των σχετικών εγγράφων στην έδρα της Επιτροπής (αιτιολογική σκέψη 76 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 20 Στις 3 Νοεμβρίου 2005, η Manufacture française des pneumatiques Michelin (στο εξής: Michelin) ζήτησε να παρέμβει. Κατέθεσε γραπτές παρατηρήσεις στις 13 Ιανουαρίου 2006 (αιτιολογική σκέψη 78 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 21 Στις 6 Απριλίου 2006, η Επιτροπή εξέδωσε δεύτερη ανακοίνωση αιτιάσεων προς τις επιχειρήσεις στις οποίες απευθύνεται η προσβαλλόμενη απόφαση. Οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις επί της ανακοινώσεως αυτής (αιτιολογική σκέψη 84 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 22 Στις 12 Μαΐου 2006, η Michelin υπέβαλε καταγγελία, βάσει του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΚ) 773/2004 της Επιτροπής, της 7ης Απριλίου 2004, σχετικά με τη διεξαγωγή από την Επιτροπή των διαδικασιών δυνάμει των άρθρων 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] (ΕΕ L 123, σ. 18) (αιτιολογική σκέψη 85 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 23 Στις 22 Ιουνίου 2006, οι επιχειρήσεις στις οποίες απευθύνεται η προσβαλλόμενη απόφαση, πλην της Stomil, καθώς και η Michelin μετείχαν σε ακρόαση ενώπιον της Επιτροπής (αιτιολογική σκέψη 86 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 24 Ελλείψει επαρκών αποδεικτικών στοιχείων για τη συμμετοχή της Dwoyγ στη σύμπραξη, η Επιτροπή αποφάσισε να περατώσει τη διαδικασία ως προς αυτήν (αιτιολογική σκέψη 88 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Η Επιτροπή αποφάσισε επίσης να περατώσει τη διαδικασία ως προς τη Syndial (αιτιολογική σκέψη 89 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 25 Εξάλλου, ενώ αρχικώς χρησιμοποιήθηκαν δύο διαφορετικοί αριθμοί υποθέσεων (COMP/E-1/38.637 και COMP/E-1/38.638 για το CB και για το CSB), η Επιτροπή, μετά την πρώτη ανακοίνωση αιτιάσεων, χρησιμοποιεί ένα μόνον αριθμό (COMP/E/38.638) (αιτιολογικές σκέψεις 90 και 91 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 26 Η διοικητική διαδικασία περατώθηκε με την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως από την Επιτροπή στις 29 Νοεμβρίου 2006.
- 27 Κατά το άρθρο 1 του διατακτικού της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι κατωτέρω αναφερόμενες επιχειρήσεις παρέβησαν το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 ΕΟΧ, διά της συμμετοχής τους, κατά τα αναφερόμενα χρονικά διαστήματα, σε ενιαία και διαρκή συμφωνία με αντικείμενο τον καθορισμό τιμών-στόχων, την κατανομή πελατών διά συμφωνιών περί αποφυγής του επιθετικού ανταγωνισμού και την ανταλλαγή

απόρρητων πληροφοριακών στοιχείων σχετικών με τις τιμές, τους ανταγωνιστές και τους πελάτες στους κλάδους του CB και του CSB:

- α) η Bayer από τις 20 Μαΐου 1996 έως τις 28 Νοεμβρίου 2002.

- β) η Dow Chemical από την 1η Ιουλίου 1996 έως τις 28 Νοεμβρίου 2002. η Dow Deutschland, από την 1η Ιουλίου 1996 έως τις 27 Νοεμβρίου 2001. η Dow Deutschland Anlagengesellschaft από τις 22 Φεβρουαρίου 2001 έως τις 28 Φεβρουαρίου 2002. η Dow Europe από τις 26 Νοεμβρίου 2001 έως τις 28 Νοεμβρίου 2002.

- γ) η Eni από τις 20 Μαΐου 1996 έως τις 28 Νοεμβρίου 2002. η Polimeri από τις 20 Μαΐου 1996 έως τις 28 Νοεμβρίου 2002.

- δ) η Shell Petroleum από τις 20 Μαΐου 1996 έως τις 31 Μαΐου 1999. η Shell Nederland από τις 20 Μαΐου 1996 έως τις 31 Μαΐου 1999. η Shell Nederland Chemie από τις 20 Μαΐου 1996 έως τις 31 Μαΐου 1999.

- ε) η Unipetrol από τις 16 Νοεμβρίου 1999 έως τις 28 Νοεμβρίου 2002. η Kauçuk από τις 16 Νοεμβρίου 1999 έως τις 28 Νοεμβρίου 2002.

- στ) η Stomil από τις 16 Νοεμβρίου 1999 έως τις 22 Φεβρουαρίου 2000.

²⁸ Βάσει των διαπιστώσεων επί των πραγματικών περιστατικών και των νομικών εκτιμήσεων στις οποίες προέβη με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή επέβαλε στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις πρόστιμα τα οποία υπολογίστηκαν κατ' εφαρμογήν της μεθόδου που περιγράφεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές), καθώς και στην ανακοίνωση περί συνεργασίας του 1996.

29 Με το άρθρο 2 του διατακτικού της προσβαλλομένης αποφάσεως επιβάλλονται τα εξής πρόστιμα:

α) Bayer: 0 ευρώ,

β) Dow Chemical: 64,575 εκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων:

i) 60,27 εκατομμύρια ευρώ, για την καταβολή των οποίων ευθύνεται από κοινού με την Dow Deutschland,

ii) 47,355 εκατομμύρια ευρώ για την καταβολή των οποίων ευθύνεται από κοινού με τις Dow Deutschland Anlagengesellschaft και Dow Europe,

γ) Eni και Polimeri από κοινού: 272,25 εκατομμύρια ευρώ,

δ) Shell Petroleum, Shell Nederland και Shell Nederland Chemie, από κοινού: 160,875 εκατομμύρια ευρώ,

ε) Unipetrol και Kaučuk, από κοινού: 17,55 εκατομμύρια ευρώ,

στ) Stomil: 3,8 εκατομμύρια ευρώ.

30 Με το άρθρο 3 του διατακτικού της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι εκεί απαριθμούμενες επιχειρήσεις διατάσσονται να παύσουν αμέσως, εφόσον δεν το έχουν ήδη πράξει, τις παραβάσεις που απαριθμούνται στο ίδιο άρθρο και να απόσχουν από κάθε περιγραφόμενη στο άρθρο 1 πράξη ή ενέργεια, καθώς και από κάθε ενέργεια με αντίστοιχο αντικείμενο ή αποτέλεσμα.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 31 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου [νυν Γενικού Δικαστηρίου] στις 16 Φεβρουαρίου 2007, η ΕπΙ άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.
- 32 Με απόφαση του Προέδρου του Πρωτοδικείου της 31ης Μαρτίου 2009, ο N. Wahl ορίστηκε μέλος του τμήματος, προς συμπλήρωση της συνθέσεώς του, κατόπιν κωλύματος ενός εκ των μελών του.
- 33 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (πρώτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία.
- 34 Στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας του άρθρου 64 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, το Πρωτοδικείο ζήτησε από τους διαδίκους να απαντήσουν σε ορισμένα ερωτήματα και να του προσκομίσουν ορισμένα έγγραφα. Οι διάδικοι συμμορφώθηκαν εμπρόθεσμα προς τα αιτήματα αυτά.
- 35 Οι διάδικοι ανέπτυξαν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους με τις αγορεύσεις τους και με τις απαντήσεις τους στα προφορικά ερωτήματα που τους έθεσε το Πρωτοδικείο κατά τη συνεδρίαση της 12ης Οκτωβρίου 2009.
- 36 Η ΕπΙ ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
- να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση, καθόσον της καταλογίζεται ευθύνη για τις πράξεις που επέσφραν την επιβολή του επίμαχου προστίμου,

- επικουρικώς, να ακυρώσει ή να μειώσει το πρόστιμο που της επιβλήθηκε δυνάμει του άρθρου 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως,

- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

³⁷ Η Επιτροπή ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:

- να απορρίψει την προσφυγή·

- να καταδικάσει την Επιτ στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

³⁸ Η Επιτ επικαλείται δύο λόγους ακυρώσεως προς στήριξη των αιτημάτων της. Με τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, η Επιτ αμφισβητεί τον σε βάρος της καταλογισμό, από την Επιτροπή, ευθύνης για την παράβαση. Με τον δεύτερο λόγο, η Επιτ υποστηρίζει ότι ήταν εσφαλμένος ο τρόπος με τον οποίον η Επιτροπή υπολόγισε το πρόστιμο.

*Επί των αιτημάτων περί μερικής ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως**1. Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, σχετικά με μη σύννομο καταλογισμό της παραβάσεως στην Eni*

- 39 Η Eni υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, εφόσον μια εταιρία ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία, τεκμαίρεται ότι η δεύτερη ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής της, οπότε αποκλείεται η θυγατρική να καθορίζει την εμπορική πολιτική της κατά τρόπο πραγματικά αυτοτελή. Στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με την ερμηνεία που δίδει η Eni στην προσβαλλόμενη απόφαση, το βάρος αποδείξεως αντιστρέφεται, καθώς η εμπλεκόμενη επιχείρηση υποχρεούται να ανατρέψει το προαναφερθέν κριτήριο.
- 40 Ο πρώτος λόγος ακυρώσεως που προβάλλει η Eni αναλύεται σε τέσσερα σκέλη. Στο πλαίσιο του πρώτου, η Eni προβάλλει ότι η Επιτροπή εφάρμοσε εσφαλμένο κριτήριο εκτιμήσεως της ευθύνης της μητρικής εταιρίας. Στο πλαίσιο του δεύτερου, η Eni υποστηρίζει ότι η Επιτροπή της καταλόγισε εσφαλμένως αντικειμενική ευθύνη. Στο πλαίσιο του τρίτου, η Eni επισημαίνει ότι, κατά τη διοικητική διαδικασία, προσκόμισε στοιχεία από τα οποία η Επιτροπή μπορούσε να συναγάγει ότι δεν ασκεί επιρροή επί της εμπορικής πολιτικής της Syndial/Polimeri. Στο πλαίσιο του τέταρτου, η Eni προσάπτει στην Επιτροπή παραβίαση της αρχής της περιορισμένης ευθύνης των κεφαλαιουχικών εταιριών και των κοινών αρχών περί ευθύνης.

Επί του πρώτου σκέλους, σχετικά με εσφαλμένη εφαρμογή των προϋποθέσεων καταλογισμού της παραβάσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 41 Η Επί υποστηρίζει ότι η Επιτροπή φέρει το βάρος της αποδείξεως της παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού (απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, *Baustahlgewebe* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-8417, και άρθρο 2 του κανονισμού 1/2003) και ότι η προσέγγιση που ακολούθησε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση είναι αντίθετη τόσο στη νομολογία όσο και στη συνήθη πρακτική της.
- 42 Όσον αφορά τη νομολογία, η Επί επικαλείται, πρώτον, την απόφαση που εξέδωσε το Πρωτοδικείο επί της υποθέσεως *Stora Kopparbergs Bergslags* κατά Επιτροπής (απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-354/94, *Stora Kopparbergs Bergslags* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-2111) και, δεύτερον, την απόφαση που εξέδωσε το Δικαστήριο επί της αιτήσεως αναίρεσεως στο πλαίσιο της ίδιας υποθέσεως (απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-286/98 P, *Stora Kopparbergs Bergslags* κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9925, στο εξής: απόφαση *Stora*), υποστηρίζοντας ότι οι αποφάσεις αυτές επιβεβαιώνουν ότι ευθύνη για τη συμπεριφορά της θυγατρικής καταλογίζεται στη μητρική της εταιρία εφόσον η θυγατρική δεν καθορίζει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλ' ουσιαστικά ακολουθεί τις επιταγές της μητρικής εταιρίας (προπαρατεθείσα απόφαση *Stora*). Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι μόνον το γεγονός ότι η θυγατρική ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική δεν αρκεί προς θεμελίωση ευθύνης της δεύτερης για παραβάσεις των κανόνων του ανταγωνισμού (προπαρατεθείσα απόφαση *Stora*). Η Επί παραπέμπει επίσης στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. Mischö στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση *Stora* (Συλλογή 2000, σ. I-9928), τις οποίες ακολούθησε το Δικαστήριο. Στην υπόθεση εκείνη, λόγω της συμπεριφοράς της προσφεύγουσας κατά τη διοικητική διαδικασία και της συμμετοχής πολλών εταιριών του ομίλου *Stora* στη σύμπραξη, έγινε δεκτό ότι μπορεί να καταλογιστεί στη *Stora* ευθύνη για τις ενέργειες των θυγατρικών οι οποίες της ανήκουν

εξ ολοκλήρου. Η Ενί συνάγει εξ αυτού ότι μόνον υπό όλως ιδιαίτερες και εξαιρετικές περιστάσεις μπορεί να καταλογιστεί ευθύνη στην επικεφαλής του ομίλου εταιρία, χωρίς να απαιτείται επιπλέον διερεύνηση του αν αυτή όντως ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής που παρέβη το άρθρο 81 ΕΚ.

- 43 Παρόμοιες ήταν οι διαπιστώσεις στις οποίες κατέληξε το Δικαστήριο με μεταγενέστερες αποφάσεις με παρόμοιο αντικείμενο. Η Ενί παραπέμπει, συναφώς, στις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-196/99 P, *Aristrain* κατά Επιτροπής (Συλλογή 2003, σ. I-11005), και της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, *Dansk Rørindustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2005, σ. I-5425). Οι αποφάσεις αυτές, μολονότι αφορούν εταιρίες ανήκουσες στην ίδια μητρική εταιρία, ασκούν εν προκειμένω επιρροή, διότι επιβεβαιώνουν ότι η Επιτροπή, προκειμένου να εντοπίσει το υπεύθυνο νομικό πρόσωπο ενός ομίλου εταιριών, οφείλει να αναλύσει σε βάθος το σύνολο των σχέσεων μεταξύ των επιχειρήσεων του ομίλου αυτού. Η Ενί επικαλείται επίσης την απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιανουαρίου 2006, C-222/04, *Cassa di Risparmio di Firenze* κ.λπ. (Συλλογή 2006, σ. I-289). Αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, η απόφαση αυτή δεν αναιρεί την άποψη της Ενί. Συγκεκριμένα, επιβεβαιώνεται ότι το γεγονός ότι η θυγατρική ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία δεν συνεπάγεται οπωσδήποτε ότι η δεύτερη ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της πρώτης.
- 44 Επίσης, το Πρωτοδικείο δεν έχει κρίνει ότι η εξ ολοκλήρου συμμετοχή στο κεφάλαιο της εταιρίας που έχει διαπράξει τις παραβάσεις των κανόνων του ανταγωνισμού δικαιολογεί αφεαυτής τον καταλογισμό ευθύνης στη μητρική εταιρία, ελλείψει άλλων στοιχείων που να αποδεικνύουν ότι αυτή όντως ασκούσε τις εξουσίες που αντλεί από τη συμμετοχή της. Η Ενί παραθέτει, συναφώς, διάφορες «ενδείξεις» πρόσφορες προς επιβεβαίωση του τεκμηρίου που αντλείται από την εξ ολοκλήρου συμμετοχή στο κεφάλαιο εταιρίας, οι οποίες προκύπτουν, όπως υποστηρίζει, από αποφάσεις του Πρωτοδικείου.
- 45 Η Ενί παραδέχεται ότι, με δύο πρόσφατες αποφάσεις του, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, εφόσον η μητρική εταιρία ελέγχει εξ ολοκλήρου τη θυγατρική που έχει διαπράξει την παράβαση, υφίσταται μαχητό τεκμήριο ότι η εν λόγω μητρική εταιρία όντως ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής της και, συνεπώς, απόκειται στη μητρική εταιρία να ανατρέψει το τεκμήριο αυτό, προσκομίζοντας στοιχεία που

να αποδεικνύουν την αυτοτέλεια της θυγατρικής (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-314/01, Avebe κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3085, και T-330/01, Akzo Nobel κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3389). Από την προσεκτική, όμως, ανάγνωση των δύο αυτών αποφάσεων προκύπτει ότι οι αποφάσεις με τις οποίες η Επιτροπή καταλόγισε στις μητρικές εταιρίες ευθύνη για τις διαπραχθείσες από τις θυγατρικές τους παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού δεν θα κρίνονταν νόμιμες αν δεν περιελάμβαναν συγκεκριμένα στοιχεία, τα οποία, όπως επισημαίνει η Eni, δεν συνίστανται στην απλή διαπίστωση της συμμετοχής στο κεφάλαιο της θυγατρικής.

- 46 Όσον αφορά την απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-43/02, Jungbunzlauer κατά Επιτροπής (Συλλογή 2006, σ. II-3435), στην οποία αναφέρεται η Επιτροπή με τα δικόγραφα της, στη συγκεκριμένη απόφαση το ζήτημα του τεκμηρίου περί ευθύνης εξετάζεται μόνον παρεμπιπτόντως και διαπιστώνεται απλώς ότι το τεκμήριο αυτό δεν έχει στη συγκεκριμένη περίπτωση εφαρμογή. Εξάλλου, η Eni τονίζει ότι δεν καταλογίστηκε στη μητρική εταιρία Jungbunzlauer Holding AG ευθύνη για τη συμμετοχή στην παράβαση για την οποία επιβλήθηκαν κυρώσεις, παρά το γεγονός ότι τόσο η προσφεύγουσα στην υπόθεση αυτή εταιρία όσο και η Jungbunzlauer GmbH ανήκαν εξ ολοκλήρου στην εν λόγω μητρική εταιρία.
- 47 Η Eni καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, υπό το πρίσμα ιδίως της απόφασεως Avebe κατά Επιτροπής, σκέψη 45 ανωτέρω, η μητρική εταιρία τεκμαίρεται ότι ασκεί «αποφασιστική επιρροή» επί θυγατρικής που της ανήκει εξ ολοκλήρου μόνον εφόσον, πέραν του στοιχείου αυτού, υφίστανται και άλλες «αρκούντως σημαντικές ενδείξεις». Εν πάση περιπτώσει, η εμπλεκόμενη εταιρία δύναται σε κάθε περίπτωση να «ανατρέψ[ει] το τεκμήριο αυτό, προσκομίζοντας κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας στην Επιτροπή επαρκή αποδεικτικά στοιχεία» (απόφαση Akzo Nobel κατά Επιτροπής, σκέψη 45 ανωτέρω).
- 48 Η άποψη της Eni επιβεβαιώνεται περαιτέρω από την απόφαση του Πρωτοδικείου της 26ης Απριλίου 2007, T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 και T-136/02, Bolloré κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2007, σ. II-947). Με την απόφαση αυτή κρίθηκε ρητώς νόμω αβάσιμη η άποψη της Επιτροπής ότι για τον καταλογισμό ευθύνης στη μητρική εταιρία αρκεί το γεγονός ότι αυτή ελέγχει εξ ολοκλήρου τη θυγατρική. Το γεγονός ότι η μητρική εταιρία ελέγχει εξ ολοκλήρου

τη θυγατρική αποτελεί βεβαίως ένδειξη ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής, αλλά δεν αποδεικνύει από μόνο του, στην περίπτωση αυτή, την άσκηση τέτοιας επιρροής. Κατά την εν λόγω απόφαση, απαιτείται και κάποιο επιπλέον στοιχείο, πέραν του ποσοστού της συμμετοχής.

- 49 Όσον αφορά την προγενέστερη πρακτική της Επιτροπής κατά την έκδοση αποφάσεων, η Επί επισημαίνει ότι, έως την έκδοση της αποφάσεως της Επιτροπής της 19ης Ιανουαρίου 2005, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/E-1/37.773 – AMCA, στο εξής: απόφαση AMCA), ουδέποτε είχε καταλογιστεί σε εταιρία ευθύνη για παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ με μόνο στοιχείο τον έλεγχο που ασκεί επί άλλης εταιρίας. Ελλείπει άλλων στοιχείων, η Επιτροπή δεν καταλόγιζε ευθύνη στην επικεφαλής του ομίλου εταιρία.
- 50 Η Επί επικαλείται, ειδικότερα, την απόφαση της Επιτροπής της 16ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/E-1/38.240 – Σωλήνες για βιομηχανική χρήση) (περίληψη δημοσιεύθηκε στην ΕΕ 2004, L 125, σ. 50), και τις αποφάσεις της Επιτροπής της 20ής Οκτωβρίου 2004 (Υπόθεση COMP/C.38.238/B.2 – Ακατέργαστος καπνός – Ισπανία) και της 20ής Οκτωβρίου 2005 (Υπόθεση COMP/C.38.281/B.2 – Ακατέργαστος καπνός – Ιταλία), σχετικές με διαδικασίες εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ. Η Επί υπενθυμίζει τα συμπεράσματα που αντλεί από τις αποφάσεις αυτές, οι οποίες αποτέλεσαν αντικείμενο ενδεδειγμένου εξετάσεως στο πλαίσιο της δεύτερης ανακοινώσεως αιτιάσεων.
- 51 Από τις αποφάσεις αυτές προκύπτει αναμφισβήτητα ότι, τουλάχιστον έως το 2005, η Επιτροπή προσδιόριζε τον βαθμό επιρροής της μητρικής εταιρίας επί της θυγατρικής χωρίς να προσδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στο ότι η μετέχουσα στην παράβαση επιχείρηση ανήκε εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία. Η συμμετοχή κατά 100% ή σχεδόν στο κεφάλαιο της θυγατρικής «μείωνε» το βάρος αποδείξεως που έφερε η Επιτροπή, αλλά δεν το εξάλειφε. Η Επί παραθέτει εν συνεχεία τα αποδεικτικά στοιχεία που έλαβε ιδιαιτέρως υπόψη της η Επιτροπή στο πλαίσιο των αποφάσεων αυτών. Κανένα

από τα στοιχεία αυτά δεν υφίσταται όσον αφορά τους δεσμούς που συνδέουν την Eni με την Polimeri ή τη Syndial.

- 52 Εξάλλου, η Eni αναφέρει ότι γνωρίζει τη νομολογία σύμφωνα με την οποία δεν γίνονται δεκτές, όσον αφορά την επιβολή προστίμων για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού, αμφισβητήσεις στηριζόμενες στην προγενέστερη πρακτική κατά την έκδοση αποφάσεων της Επιτροπής. Το Πρωτοδικείο έχει κρίνει, πάντως, ότι, ακόμη και κατά την εφαρμογή της διατάξεως αυτής (ήτοι του άρθρου 15 του κανονισμού 17), η Επιτροπή οφείλει, σε κάθε περίπτωση, να τηρεί τις γενικές αρχές του δικαίου, στις οποίες καταλέγεται η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, όπως ερμηνεύεται από τα κοινοτικά δικαστήρια (απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-59/02, Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3627). Η άσκηση της διακριτικής ευχέρειας που διατείνεται ότι διαθέτει η Επιτροπή οριοθετείται, συνεπώς, από την τήρηση των θεμελιωδών αρχών. Επιπλέον, ο καθορισμός του προστίμου, για τον οποίον η Επιτροπή διαθέτει διακριτική ευχέρεια, διαφέρει από τον προσδιορισμό των ευθυνόμενων για την παράβαση. Στη δεύτερη περίπτωση, η Επιτροπή δεν διαθέτει διακριτική ευχέρεια. Τούτο επιβεβαιώνεται από τις προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Δεκεμβρίου 2007, C-280/06, ETI κ.λπ. (Συλλογή 2007, σ. I-10893, I-10896). Επομένως, η Επιτροπή δεν μπορεί να μη λάβει υπόψη της την προγενέστερη πρακτική της κατά την έκδοση αποφάσεων, επικαλούμενη τη διακριτική ευχέρειά της. Τέλος, η Eni επισημαίνει ότι η μεταβολή της πρακτικής της Επιτροπής δεν έχει αιτιολογηθεί επαρκώς και ειδικώς, όπως απαιτείται σε περίπτωση που το θεσμικό όργανο σκοπεύει να μην ακολουθήσει την πάγια προγενέστερη πρακτική του. Κατά την Eni, η αιτιολογία αυτή απαιτείται κατά μείζονα λόγο εν προκειμένω, διότι η νέα πρακτική της Επιτροπής έχει ως συνέπεια τον καταλογισμό ευθύνης σε υποκείμενα δικαίου που δεν μετείχαν στις παραβάσεις για τις οποίες επιβάλλονται οι κυρώσεις (απόφαση του Πρωτοδικείου της 28ης Απριλίου 1994, T-38/92, AWS Benelux κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-211).

- 53 Τέλος, η Eni φρονεί ότι η Επιτροπή, στηριζόμενη μόνο στο τεκμήριο ότι η Eni ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί της Polimeri, λόγω της συμμετοχής της εξ ολοκλήρου στο κεφάλαιο της δεύτερης, παραβίασε τις αρχές περί ευθύνης των μητρικών εταιριών για παραβάσεις των θυγατρικών τους, όπως οι αρχές αυτές έχουν αποκρυσταλλωθεί στην κοινοτική νομολογία σχετικά με τα άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, και το άρθρο 2 του

κανονισμού 1/2003, δυνάμει του οποίου η Επιτροπή φέρει το βάρος αποδείξεως των παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού.

- 54 Όσον αφορά τα «λοιπά στοιχεία» που παρατίθενται στην προσβαλλόμενη απόφαση και τα οποία επικαλείται η Επιτροπή με τα δικόγρατά της, η Επί επισημαίνει, πρώτον, ότι οι ιεραρχικές σχέσεις στις οποίες αναφέρεται η Επιτροπή εντοπίζονται μόνο στο εσωτερικό των θυγατρικών και όχι μεταξύ θυγατρικών και μητρικών εταιριών. Η Επιτροπή αναφέρει μόνον ότι η μητρική εταιρία διέθετε τα συνήθη προνόμια όσον αφορά τον διορισμό του διοικητικού συμβουλίου. Συνεπώς, δεν πρόκειται για στοιχείο που πρέπει να ληφθεί χωριστά υπόψη κατά τον έλεγχο. Περαιτέρω, το γεγονός ότι η Επί ουδέποτε εγκατέλειψε τις δραστηριότητές της στον κλάδο των χημικών προϊόντων επίσης δεν αποτελεί τέτοιο στοιχείο. Άλλωστε, η διαπίστωση αυτή, η οποία στερείται νοήματος, δεν περιλαμβάνεται στην προσβαλλόμενη απόφαση. Τέλος, η Επιτροπή κάνει λόγο, με την προσβαλλόμενη απόφαση, για «συστηματικές οργανωτικές ανακατατάξεις» προκειμένου να αμφισβητήσει στοιχείο προβαλλόμενο από την Ενί. Εξάλλου, οι εν λόγω οργανωτικές ανακατατάξεις αποδεικνύουν ότι οι μη σημαντικές δραστηριότητες, περιλαμβανομένης της δραστηριότητας στον κλάδο των χημικών προϊόντων, εξακολούθησαν να ασκούνται από διαφορετικές εταιρίες, σε αντίθεση με ό,τι συνέβη με άλλους τομείς.
- 55 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως. Υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι, εφόσον η θυγατρική ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία, τεκμαίρεται ότι η δεύτερη ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της πρώτης.

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 56 Η Επιτροπή επισημαίνει, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι μπορεί να καταλογιστεί στη μητρική εταιρία ευθύνη για πράξεις θυγατρικής η οποία δεν καθορίζει αυτοτελώς την πολιτική της στην αγορά. Συναφώς, η Επιτροπή αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στην έννοια της επιχειρήσεως στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού

(αιτιολογικές σκέψεις 333 και 334 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Εξάλλου, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι μπορεί να δεχθεί κατά τεκμήριο ότι η θυγατρική που ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία εφαρμόζει ως επί το πλείστον τις εντολές της δεύτερης, χωρίς να υποχρεούται να διαπιστώσει αν η μητρική εταιρία όντως ασκεί τέτοια επιρροή. Απόκειται στη μητρική ή στη θυγατρική εταιρία να ανατρέψουν το τεκμήριο αυτό, προσκομίζοντας στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η θυγατρική ενεργεί αυτοτελώς στην αγορά και δεν ακολουθεί τις εντολές της μητρικής εταιρίας, οπότε οι δύο εταιρίες δεν συναποτελούν ενιαία επιχείρηση (αιτιολογική σκέψη 335 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

57 Περαιτέρω, η Επιτροπή αναφέρει ότι η EniChem SpA ευθύνεται λόγω άμεσης συμμετοχής στην παράβαση. Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι τη δραστηριότητα της Eni όσον αφορά τα επίμαχα προϊόντα ασκούσε αρχικώς η EniChem Elastomeri, την οποία έλεγχε εμμέσως η Eni, διά της θυγατρικής της EniChem SpA. Όπως υπενθυμίζεται στη σκέψη 4 ανωτέρω, την 1η Νοεμβρίου 1997 η EniChem Elastomeri απορροφήθηκε από την EniChem SpA. Η Eni έλεγχε κατά 99,97% την EniChem SpA. Την 1η Ιανουαρίου 2002, η EniChem SpA μεταβίβασε τη στρατηγικής σημασίας δραστηριότητά της στον κλάδο των χημικών προϊόντων (περιλαμβανομένης της σχετικής με το CB και το CSB δραστηριότητας) στη θυγατρική της Polimeri, η οποία της ανήκει εξ ολοκλήρου. Η Polimeri είχε περιέλθει ευθέως και εξ ολοκλήρου στον έλεγχο της από τις 21 Οκτωβρίου 2002. Την 1η Μαΐου 2003, η EniChem SpA μετονομάστηκε σε Syndial (αιτιολογικές σκέψεις 26 έως 32 και 365 έως 367 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

58 Τέλος, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η Eni είχε σχεδόν εξ ολοκλήρου υπό τον έλεγχό της, ευθέως ή εμμέσως, τις EniChem Elastomeri, EniChem SpA, Syndial και Polimeri και ότι η εξ αυτού τεκμαιρόμενη άσκηση αποφασιστικής επιρροής επί των θυγατρικών αυτών επιβεβαιώνεται από πολλά στοιχεία. Εξάλλου, αφού υπενθύμισε ότι την 1η Ιανουαρίου 2002 η EniChem SpA μεταβίβασε στην Polimeri τη στρατηγικής σημασίας δραστηριότητα της στον κλάδο των χημικών προϊόντων και ότι υπήρχε σοβαρός κίνδυνος, κατά τον χρόνο εκτελέσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, να μη διαθέτει η Syndial επαρκή περιουσιακά στοιχεία ώστε να καταβάλει το πρόστιμο, η Επιτροπή εκτίμησε ότι πρέπει να καταλογιστεί στην Polimeri ευθύνη για τη

συμπεριφορά της Syndial και να μη συμπεριλάβει τη Syndial στους αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως. Η Επιτροπή κατέληξε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση έπρεπε να απευθύνεται στις Polimeri και Eni, ως ευθυνόμενες από κοινού για την παράβαση (αιτιολογικές σκέψεις 365 έως 401 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 59 Το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η Eni στηρίζεται, κατ' ουσία, στο νομικό αξίωμα ότι η μητρική εταιρία δεν τεκμαίρεται ότι ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής που της ανήκει εξ ολοκλήρου.
- 60 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού αφορά τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων και ότι η έννοια της επιχειρήσεως καλύπτει κάθε φορέα ο οποίος ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος που τον διέπει και του τρόπου χρηματοδοτήσεώς του. Το Δικαστήριο έχει επίσης διευκρινίσει ότι, στο πλαίσιο αυτό, η επιχείρηση νοείται ως ενιαία οικονομική οντότητα, έστω και αν, από νομικής απόψεως, η οντότητα αυτή συνίσταται από περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Αν η οικονομική αυτή οντότητα παραβεί τους κανόνες του ανταγωνισμού, ευθύνεται, κατά την αρχή της προσωπικής ευθύνης, για την παράβαση αυτή. Η παράβαση του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού πρέπει να καταλογίζεται, κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση, σε νομικό πρόσωπο στο οποίο είναι δυνατόν να επιβληθούν πρόστιμα, η δε ανακοίνωση αιτιάσεων πρέπει να απευθύνεται στο πρόσωπο αυτό. Εξάλλου, η ανακοίνωση αιτιάσεων πρέπει να αναφέρει την ιδιότητα υπό την οποία το πρόσωπο αυτό θεωρείται υπόλογο για τις επίμαχες πράξεις (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, C-97/08 P, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-8237, σκέψεις 54 έως 57 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 61 Κατά πάγια, εξάλλου, νομολογία η συμπεριφορά θυγατρικής εταιρίας μπορεί να καταλογισθεί στη μητρική, ιδίως όταν η θυγατρική, μολονότι έχει χωριστή νομική προσωπικότητα, δεν ενεργεί κατά τρόπο αυτοτελή στην αγορά, αλλ' εφαρμόζει, ως επί το πλείστον, τις οδηγίες της μητρικής εταιρίας, λαμβανομένων υπόψη ιδίως των οικονομικών, οργανωτικών και νομικών δεσμών μεταξύ των δύο αυτών νομικών οντοτήτων. Συγκεκριμένα, τούτο συμβαίνει διότι, σε μια τέτοια περίπτωση, η μητρική και η θυγατρική εταιρία συναποτελούν τμήμα της ίδιας οικονομικής οντότητας

και, επομένως, συνιστούν ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια της προπαρατεθείσας νομολογίας. Συνεπώς, εφόσον η μητρική και η θυγατρική εταιρία συνιστούν ενιαία επιχείρηση, η Επιτροπή δύναται να απευθύνει απόφαση περί επιβολής προστίμου στη μητρική εταιρία, χωρίς να απαιτείται να αποδείξει την εμπλοκή της εταιρίας αυτής στην παράβαση (βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 60 ανωτέρω, σκέψεις 58 και 59 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 62 Στην ειδική περίπτωση κατά την οποία η θυγατρική που διέπραξε παράβαση των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία, η μεν μητρική εταιρία έχει τη δυνατότητα ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής επί της θυγατρικής, υφίσταται δε μαχητό τεκμήριο ότι η μητρική εταιρία όντως ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής της. Υπό τις συνθήκες αυτές, εφόσον η Επιτροπή αποδείξει ότι η θυγατρική ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία, συνάγεται ότι η μητρική εταιρία ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της εμπορικής πολιτικής της θυγατρικής. Στη συνέχεια, η Επιτροπή δύναται να θεωρήσει τη μητρική εταιρία συνυπεύθυνη για την καταβολή του επιβληθέντος στη θυγατρική προστίμου, εκτός αν η μητρική εταιρία, στην οποία απόκειται να ανατρέψει αυτό το τεκμήριο, αποδείξει ότι, κατ' ουσίαν, η θυγατρική της ενεργεί αυτοτελώς στην αγορά. Βεβαίως, με τις σκέψεις 28 και 29 της αποφάσεως Stora, σκέψη 42 ανωτέρω, το Δικαστήριο, εκτός της περιπτώσεως να ανήκει η θυγατρική εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία, έχει επισημάνει και άλλες περιστάσεις, όπως είναι η μη αμφισβήτηση της επιρροής που ασκεί η μητρική εταιρία επί της εμπορικής πολιτικής της θυγατρικής της και η κοινή εκπροσώπηση των δύο εταιριών κατά τη διοικητική διαδικασία, πλην όμως το Δικαστήριο παρέθεσε τις περιστάσεις αυτές αποκλειστικά και μόνον προκειμένου να εκθέσει το σύνολο των στοιχείων επί των οποίων το Πρωτοδικείο στήριξε τη συλλογιστική του και δεν εννοεί ότι, για την εφαρμογή του προαναφερθέντος τεκμηρίου, απαιτούνται πρόσθετες ενδείξεις της ασκήσεως πραγματικής επιρροής εκ μέρους της μητρικής εταιρίας (βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 60 ανωτέρω, σκέψεις 60 έως 62 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 63 Επομένως, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η Eni, υφίσταται μαχητό τεκμήριο ότι η μητρική εταιρία ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της εξ ολοκλήρου ανήκουσας σε αυτήν θυγατρικής εταιρίας. Επομένως, το νομικό αξίωμα στο οποίο στηρίζεται η Eni είναι εσφαλμένο.
- 64 Όσον αφορά την προγενέστερη πρακτική κατά την έκδοση αποφάσεων της Επιτροπής, την οποία επικαλείται η Eni, και κατά το μέρος που προβάλλεται παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι, για τους λόγους που παρατίθενται στις σκέψεις 60 έως 62 ανωτέρω, η μητρική εταιρία μπορεί να θεωρηθεί υπόλογη για την εκ μέρους της θυγατρικής παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού. Περαιτέρω, υπενθυμίζεται ότι ο καταλογισμός της παραβάσεως στη μητρική εταιρία εμπίπτει στην ευχέρεια της Επιτροπής (βλ., συναφώς, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 24ης Σεπτεμβρίου 2009, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P και C-137/07 P, Erste Bank der österreichischen Sparkassen κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-8681, σκέψη 82, και του Πρωτοδικείου της 14ης Δεκεμβρίου 2006, T-259/02 έως T-264/02 και T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-5169, σκέψη 331). Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός ότι η Επιτροπή εκτίμησε, με προγενέστερες αποφάσεις της, ότι οι περιστάσεις μιας υποθέσεως δεν δικαιολογούν τον καταλογισμό των πράξεων της θυγατρικής στη μητρική εταιρία δεν σημαίνει ότι η Επιτροπή υποχρεούται να προβεί στην ίδια εκτίμηση και με μεταγενέστερη απόφασή της (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Απριλίου 1999, T-305/94 έως T-307/94, T-313/94 έως T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 και T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, τη λεγόμενη «PVC II», Συλλογή 1999, σ. II-931, σκέψη 990). Υπενθυμίζεται, ως εκ περισσού, ότι, όταν μια επιχείρηση έχει παραβεί, με τη συμπεριφορά της, το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ, δεν μπορεί να αποφύγει την επιβολή κυρώσεως επικαλούμενη τη μη επιβολή προστίμου σε άλλη επιχείρηση, ιδίως αν η περίπτωση της επιχείρησεως αυτής δεν έχει καν υποβληθεί στην κρίση του Γενικού Δικαστηρίου (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση PVC II, σκέψη 1237 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 65 Κατά το μέτρο που η Eni, με τα επιχειρήματα που αντλεί από την προγενέστερη πρακτική κατά την έκδοση αποφάσεων, προβάλλει παραβίαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως που υπέχει η Επιτροπή, αρκεί η διαπίστωση ότι, βάσει των στοιχείων που περιλαμβάνει η προσβαλλόμενη απόφαση (τα οποία παρατίθενται στις σκέψεις 56

έως 58 ανωτέρω), η Επιτροπή αιτιολόγησε επαρκώς την απόφασή της να καταλογίσει στην Επί ευθύνη για τις ενέργειες των θυγατρικών της.

- ⁶⁶ Τέλος, κατά το μέτρο που η Επί, με τα επιχειρήματα που αντλεί από την προγενέστερη πρακτική κατά την έκδοση αποφάσεων, προβάλλει παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου, υπενθυμίζεται ότι η πρακτική της Επιτροπής, όπως αυτή διαμορφώνεται στη συγκεκριμένη περίπτωση, στηρίζεται σε ορθή ερμηνεία του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ. Συνεπώς, η αρχή της ασφάλειας δικαίου δεν κωλύει τυχόν μεταβολή της πρακτικής που ακολουθεί η Επιτροπή κατά την έκδοση αποφάσεων (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουλίου 2008, T-99/04, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, Συλλογή 2008, σ. II-1501, σκέψη 163).
- ⁶⁷ Βάσει των στοιχείων αυτών, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η Επί είναι απορριπτέο ως αβάσιμο.

Επί του δεύτερου σκέλους, σχετικά με εσφαλμένη εφαρμογή της αρχής της αντικειμενικής ευθύνης

Επιχειρήματα των διαδίκων

- ⁶⁸ Κατά την Επί, η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, δεν αρκείται απλώς στον κατά τεκμήριο καταλογισμό ευθύνης στη μητρική εταιρία για τυχόν παραβάσεις στις οποίες έχουν υποπέσει οι θυγατρικές που της ανήκουν εξ ολοκλήρου, αλλά καταλογίζει ευθέως αντικειμενική ευθύνη στη μητρική εταιρία, βάσει αμάχητου τεκμηρίου. Η προσέγγιση αυτή είναι αντίθετη τόσο στο άρθρο 81 ΕΚ όσο και στη γενική αρχή του προσωποπαγούς χαρακτήρα της ευθύνης και των ποινών.

- 69 Η Επί τονίζει, ειδικότερα, ότι η Επιτροπή απέρριψε καταρχήν ως κατ' ουσίαν αλυσιτελή τα στοιχεία που η Επί προέβαλε προς ανατροπή του τεκμηρίου. Η θέση αυτή της Επιτροπής εμφανίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δημιουργεί αμάχητο τεκμήριο ευθύνης. Η Επιτροπή έκρινε αλυσιτελή τα στοιχεία που παρέθεσε η Επί όσον αφορά τις ροές πληροφοριακών στοιχείων μεταξύ θυγατρικών εταιριών και μητρικής, την έλλειψη κοινών διοικήσεων στις εταιρίες του ομίλου, το γεγονός ότι η Επί λειτουργούσε ως εταιρία χρηματοοικονομικών συμμετοχών σε σχέση με τις επιχειρήσεις στον κλάδο των χημικών προϊόντων, καθώς και το ζήτημα αν η επικεφαλής του ομίλου μητρική εταιρία γνώριζε για τις παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού τις οποίες είχαν ενδεχομένως διαπράξει οι θυγατρικές της.
- 70 Το γεγονός ότι η Επί διόριζε, «ευθέως ή εμμέσως», «τα περισσότερα, αν όχι όλα τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου» των θυγατρικών της αποτελεί, για την Επιτροπή, επαρκές στοιχείο για να καταλογιστεί στην Επί ευθύνη για τις παραβάσεις των κανόνων του ανταγωνισμού στις οποίες φέρονται να έχουν υποπέσει οι Syndial/Polimeri. Πλην όμως, το γεγονός ότι η Επί έχει τέτοια εξουσία αποτελεί φυσική συνέπεια του ότι κατέχει το σύνολο (ή έστω μόνον την πλειοψηφία) των μετοχών. Η Επί δεν δύναται να αντιληφθεί ποια αποδεικτικά στοιχεία είναι ικανά να ανατρέψουν το τεκμήριο ευθύνης.
- 71 Η απόφαση AMCA (βλ. σκέψη 49 ανωτέρω), την οποία η Επί εξετάζει αναλυτικά, εμφανίζει ότι πρόθεση της Επιτροπής είναι να μετατρέψει σε αντικειμενική την ευθύνη των μητρικών εταιριών. Τούτο θα συνιστούσε παραβίαση των θεμελιωδών αρχών του προσωποπαγούς χαρακτήρα της ευθύνης και των ποινών, διότι η συμμετοχή ενός νομικού προσώπου στο κεφάλαιο άλλου νομικού προσώπου θα αρκούσε για τον καταλογισμό ευθύνης στη μητρική εταιρία. Θα συνιστούσε ακόμη παραβίαση της αρχής της νομιμότητας.
- 72 Βεβαίως, η αρχή της προσωπικής ευθύνης πρέπει να προσαρμόζεται καταλλήλως όταν εφαρμόζεται στο πλαίσιο διοικητικής διαδικασίας και πρόκειται για νομικά πρόσωπα, οπότε απουσιάζει το βουλευτικό στοιχείο με τη στενή του όρου έννοια. Τούτου δοθέντος, ακόμη και οι συλλογικές οντότητες είναι ικανές «να παραβαίνουν τους κανόνες στους οποίους υπόκεινται», πράγμα που «συνεπάγεται, προφανώς,

ότι δεν μπορούν να τους καταλογιστούν παραβάσεις τις οποίες δεν έχουν διαπράξει» (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιανουαρίου 2004, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. I-123, I-133). Όπως έχει επανειλημμένως επιβεβαιωθεί στη νομολογία, είναι βέβαιον ότι, λόγω της φύσεως των συγκεκριμένων παραβάσεων, καθώς και της φύσεως και του βαθμού αυστηρότητας των κυρώσεων τις οποίες επισύρουν, η ευθύνη εκ της διαπράξεώς τους είναι προσωποπαγής (απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-49/92 P, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, Συλλογή 1999, σ. I-4125), και ότι κυρώσεις σε νομικό πρόσωπο επιβάλλονται μόνο για πράξεις που ατομικώς του καταλογίζονται (απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 2005, C-65/02 P και C-73/02 P, ThyssenKrupp κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-6773). Το Πρωτοδικείο επανέλαβε τις αρχές αυτές με τις αποφάσεις της 5ης Απριλίου 2006, T-279/02, Degussa κατά Επιτροπής (Συλλογή 2006, σ. II-897), και της 4ης Ιουλίου 2006, T-304/02, Hoek Loos κατά Επιτροπής (Συλλογή 2006, σ. II-1887). Ο προσδιορισμός του προσώπου στο οποίο πρέπει να καταλογιστεί η παράβαση δεν μπορεί να γίνει χωρίς να ληφθεί υπόψη ο προσωποπαγής χαρακτήρας της ευθύνης, η οποία συνδέεται οπωσδήποτε με τον ρόλο της επιχειρήσεως που είναι αποδέκτης της αποφάσεως στον τομέα που αποτελεί αντικείμενο της συμπράξεως. Επομένως, στο δίκαιο του ανταγωνισμού, ο καταλογισμός ευθύνης δεν εξαρτάται από το ύψος της συμμετοχής στο κεφάλαιο, αλλά από την ευθύνη όσον αφορά τη διαχείριση.

⁷³ Τέλος, η Eni φρονεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ελλιπώς αιτιολογημένη. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή θεώρησε άνευ σημασίας τις ροές πληροφοριακών στοιχείων μεταξύ θυγατρικής και μητρικής εταιρίας, παρά το γεγονός ότι προβαίνει σε ενδελεχή ανάλυση των εν λόγω ροών και των υποχρεώσεων που υπείχαν τα πρόσωπα που εμπράκτως μετείχαν στις θίγουσες τον ανταγωνισμό ενέργειες. Εξάλλου, το αποτέλεσμα της αναλύσεως αυτής δεν είναι πειστικό, καθώς δεν προκύπτει εμπλοκή της Eni (αιτιολογική σκέψη 376 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Λαμβανομένης, όμως, υπόψη της νέας απόψεως της Επιτροπής όσον αφορά τη θεμελίωση της ευθύνης για παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, η επιφανειακή αυτή αιτιολόγηση δεν είναι συμβατή με το άρθρο 253 ΕΚ. Η Eni επισημαίνει, συναφώς, ότι η Επιτροπή, «όταν βαίνει αισθητώς πέραν των προηγούμενων αποφάσεων, οφείλει να αναπτύσσει το σκεπτικό της κατά τρόπο σαφή» (απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Νοεμβρίου

1975, 73/74, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1975, σ. 457).

- ⁷⁴ Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του δεύτερου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως. Υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι δεν καταλόγισε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, αντικειμενική ευθύνη.

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- ⁷⁵ Στο πλαίσιο του δεύτερου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως, η Επί εκκινεί από την παραδοχή ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή στηρίχθηκε στο αμάχητο τεκμήριο ότι η μητρική εταιρία ευθύνεται για τις πράξεις των θυγατρικών που της ανήκουν εξ ολοκλήρου.
- ⁷⁶ Η παραδοχή αυτή, όμως, είναι εσφαλμένη.
- ⁷⁷ Συγκεκριμένα, η Επιτροπή σαφώς ανέφερε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι η θυγατρική που ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία τεκμαίρεται ότι εφαρμόζει ως επί το πλείστον τις εντολές της μητρικής εταιρίας, χωρίς να απαιτείται να εξεταστεί αν η μητρική εταιρία όντως ασκούσε την εξουσία αυτή, απόκειται δε στη μητρική ή στη θυγατρική εταιρία να ανατρέψει το τεκμήριο αυτό. Η Επιτροπή διευκρίνισε, συναφώς, ότι, εφόσον προσκομιστούν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η θυγατρική ενεργούσε αυτοτελώς στην αγορά και δεν ακολουθούσε τις εντολές της μητρικής εταιρίας, οι εταιρίες αυτές δεν εμπίπτουν στην έννοια της «επιχειρήσεως» (αιτιολογική σκέψη 335 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 78 Επομένως, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει Εnι, η Επιτροπή δεν στήριξε την προσβαλλόμενη απόφαση σε αμάχητο τεκμήριο. Η εκ μέρους της Επιτροπής απόρριψη, με τις αιτιολογικές σκέψεις 383 έως 394 της προσβαλλομένης αποφάσεως, των επιχειρημάτων που προέβαλε η Εnι προς ανατροπή του τεκμηρίου που απορρέει από το γεγονός ότι οι θυγατρικές της τής ανήκουν εξ ολοκλήρου δεν καθιστά το εν λόγω τεκμήριο αμάχητο. Η Επιτροπή απλώς εξέφρασε την εκτίμηση ότι τα επιχειρήματα της Εnι δεν επαρκούν προς ανατροπή του τεκμηρίου αυτού. Τούτο δεν εμποδίζει την Εnι να αμφισβητήσει την εκτίμηση αυτή της Επιτροπής, όπως άλλωστε πράττει στο πλαίσιο του τρίτου σκέλους του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως.
- 79 Προκύπτει επίσης ότι είναι αβάσιμο το επιχειρήμα της Εnι περί ελλιπούς αιτιολογίας.
- 80 Βάσει των στοιχείων αυτών, το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η Εnι είναι απορριπτέο ως αβάσιμο.

Επί του τρίτου σκέλους, σχετικά με εσφαλμένη ανάλυση των στοιχείων που προσκόμισε η Εnι

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 81 Η Εnι αμφισβητεί τη σε βάρος της εφαρμογή του προαναφερθέντος τεκμηρίου, υποστηρίζοντας ότι, κατά τη διοικητική διαδικασία, παρέθεσε, κατά τρόπο δομημένο, ένα σύνολο δεδομένων και πληροφοριακών στοιχείων, που αποδεικνύουν ότι οι εταιρίες του ομίλου που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των χημικών προϊόντων ενεργούσαν αυτοτελώς.

- 82 Πρώτον, όσον αφορά τις ροές πληροφοριακών στοιχείων μεταξύ των εταιριών του ομίλου, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι «οι σχέσεις εξαρτήσεως μεταξύ των διαφόρων υπευθύνων για τις σχετικές με τα [CB/CSB] δραστηριότητες ανάγονται ευθέως στον [πρόεδρο-διευθύνοντα σύμβουλο (PDG)] της EniChem SpA και της Polimeri» (αιτιολογική σκέψη 376 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Η Eni δεν εμπλέκεται σε καμία περίπτωση στις ροές πληροφοριακών στοιχείων. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή επιχειρεί να στοιχειοθετήσει την εμπλοκή των διοικητικών συμβουλίων των εταιριών που ασκούσαν τις επίμαχες δραστηριότητες στις ροές πληροφοριακών στοιχείων κατ' έμμεσο μόνον τρόπο και βάσει μιας κατασκευασμένης περιγραφής. Η Eni επικαλείται, συναφώς, την αιτιολογική σκέψη 377 της προσβαλλομένης αποφάσεως και διευκρινίζει ότι η εκεί περιγραφόμενη κατάσταση αντικατοπτρίζει τη συνήθη εσωτερική οργάνωση μιας οποιασδήποτε εμπορικής εταιρίας. Δεν προκύπτει, ωστόσο, καμία ένδειξη όσον αφορά το επίπεδο στο οποίο λαμβάνονταν οι αποφάσεις εντός της συγκεκριμένης εταιρίας που ασκούσε την επίμαχη δραστηριότητα. Η υπό κρίση περίπτωση διαφέρει ουσιωδώς από τις περιπτώσεις που εξετάστηκαν στο πλαίσιο άλλων υποθέσεων, όπου τα πρόσωπα που μετείχαν εμπράκτως στις παραβάσεις, εξ ονόματος της θυγατρικής, είχαν αναλάβει συγκεκριμένες υποχρεώσεις όσον αφορά την ενημέρωση της μητρικής εταιρίας. Η Eni παραπέμπει, συναφώς, σε πολλές αποφάσεις της Επιτροπής. Από την άποψη αυτή, επίσης, η περίπτωση της Eni διαφέρει από την περίπτωση της Dow, της Shell και της Unipetrol.
- 83 Η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε την άποψή της ότι «δεν είναι υποχρεωμένη να αποδείξει ότι υπήρχε ροή πληροφοριακών στοιχείων για να επικαλεστεί το τεκμήριο περί ευθύνης» (αιτιολογική σκέψη 392 της προσβαλλομένης αποφάσεως) και ότι «δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός της [της Eni] ότι δεν γνώριζε [τυχόν θίγουσες τον ανταγωνισμό ενέργειες των θυγατρικών της]» (αιτιολογική σκέψη 383 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Πάντως, η διαπίστωση ότι υπήρχε ροή πληροφοριακών στοιχείων μεταξύ των εταιριών του ομίλου και ότι, ως εκ τούτου, η μητρική εταιρία γνώριζε πώς η θυγατρική της ενεργούσε στην αγορά ελήφθη υπόψη ως απόδειξη της αναμίξεως της επικεφαλής του ομίλου εταιρίας στη διεύθυνση των δραστηριοτήτων των θυγατρικών της.
- 84 Εξάλλου, είναι εσφαλμένη η άποψη ότι «η άσκηση αποφασιστικής επιρροής επί της εμπορικής πολιτικής ουδόλως προϋποθέτει την ανάληψη της καθημερινής διαχειρίσεως των δραστηριοτήτων της θυγατρικής» (αιτιολογική σκέψη 384 της προσβαλλομένης αποφάσεως), διότι η «αποφασιστική επιρροή» που η μητρική εταιρία ασκεί επί

της εμπορικής πολιτικής της θυγατρικής της συνεπάγεται ενεργό ανάμιξη στη διαχείριση της δεύτερης. Εν προκειμένω, δεν αποδείχθηκε ότι η Επι καθόριζε την εμπορική πολιτική και στους στόχους των Syndial/Polimeri. Η Επι προβάλλει επιπλέον ότι η Επιτροπή, με τα δικόγραφα της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, επιχειρεί να μειώσει τη σημασία του στοιχείου αυτού, θεωρώντας ότι πρόκειται για «συμπληρωματικό στοιχείο», το οποίο ενισχύει το τεκμήριο περί ευθύνης. Έτσι, όμως, επιβεβαιώνεται ότι η Επι δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για την παράβαση.

- 85 Δεύτερον, η Επι υποστηρίζει ότι, κατά τη διοικητική διαδικασία, προέβαλε ότι ουδέποτε δραστηριοποιήθηκε ευθέως στον κλάδο όπου διαπιστώθηκαν οι παραβάσεις. Τόνισε επίσης ότι η κύρια δραστηριότητά της δεν καλύπτει τον κλάδο των χημικών προϊόντων. Κατά τη δεκαετία του 1990 μετατράπηκε από εταιρία συμμετοχών σε εταιρία με παραγωγική δραστηριότητα και προέβη σε μια πολύπλοκη κατανομή των δραστηριοτήτων της σε τμήματα, εξαιρουμένων των σχετικών με τα χημικά προϊόντα δραστηριοτήτων. Εξάλλου, η διαδικασία εξορθολογισμού των εν λόγω δραστηριοτήτων ολοκληρώθηκε το 2002, όταν μεταβιβάστηκαν στην Polimeri όλες οι σχετικές με χημικά προϊόντα δραστηριότητες. Τα καθαρά κέρδη της Polimeri το 2002, ιδίως όσον αφορά τον συγκεκριμένο κλάδο, εμφανίζουν, συγκρινόμενα προς αυτά της Επι για το ίδιο έτος, ότι οι σχετικές με χημικά προϊόντα δραστηριότητες δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τη βιομηχανική πολιτική του ομίλου. Η αυτοτέλεια του κλάδου των χημικών προϊόντων επιβεβαιώνεται ακόμη από τους ισχύοντες στον όμιλο κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης, τους οποίους η Επι περιέγραψε κατά τη διοικητική διαδικασία. Ειδικότερα, οι σχετικές με τη βιομηχανική στρατηγική των θυγατρικών αποφάσεις συζητούνταν και λαμβάνονταν εντός των «παραγωγικών τμημάτων» και των διαφόρων «μονάδων» των επιχειρήσεων αυτών, χωρίς καμία απευθείας συμμετοχή των μελών του διοικητικού συμβουλίου της εταιρίας παραγωγής ούτε, βέβαια, προσώπων από άλλα κλιμάκια της μητρικής εταιρίας. Εξάλλου, από το καταστατικό της Επι και από τους ισχύοντες κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης προκύπτει ότι η Επι ασκούσε απλώς ρόλο τεχνικού και οικονομικού συντονιστή των θυγατρικών εταιριών, παρέχοντάς τους την απαιτούμενη χρηματοοικονομική υποστήριξη. Όσον αφορά την εικαζόμενη χρηματοοικονομική υποστήριξη της Επι προς τις θυγατρικές

της, για την οποία η Επιτροπή κάνει λόγο με τα δικόγραφα της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, ουδεμία σχετική αναφορά υπάρχει στην προσβαλλόμενη απόφαση. Κατά τα λοιπά, το στοιχείο αυτό είναι άνευ σημασίας, διότι είναι σύνηθες οι μέτοχοι να συμμετέχουν σε χρηματοοικονομικές πράξεις που αφορούν την εταιρία τους.

- ⁸⁶ Η Eni παραπέμπει στις αιτιολογικές σκέψεις 387, 388, 390 και 391 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ισχυριζόμενη ότι η εξέταση των στοιχείων που προσκόμισε από την Επιτροπή ήταν επιφανειακή ή, ακόμη, και προδήλως εσφαλμένη. Δεν ελήφθησαν καθόλου υπόψη, με την προσβαλλόμενη απόφαση, τα στοιχεία που ανατρέπουν την αξιωματική κρίση της Επιτροπής ότι η μητρική εταιρία θεωρείται πάντα υπεύθυνη για τις πράξεις της θυγατρικής που της ανήκει εξ ολοκλήρου.
- ⁸⁷ Εξάλλου, η άποψη ότι «ο καθορισμός της κύριας δραστηριότητας και ο χαρακτηρισμός της μητρικής εταιρίας ως “εταιρίας συμμετοχών” δεν αποδεικνύουν την αυτοτελή λειτουργία της θυγατρικής» είναι αντίθετη στην πάγια πρακτική της Επιτροπής, όπως αυτή επιβεβαιώθηκε πρόσφατα στην υπόθεση Ακατέργαστος καπνός – Ιταλία (βλ. σκέψη 50 ανωτέρω). Η εν λόγω, εντελώς αναιτιολόγητη, διαφοροποίηση συνιστά επίσης παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων, την οποία η Επιτροπή οφείλει να τηρεί κατά την άσκηση της διακριτικής ευχέρειάς της.
- ⁸⁸ Η Eni επισημαίνει, επίσης, ότι, τουλάχιστον έως το 2001, δεν είχε απευθείας τον πλήρη έλεγχο επί των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή και εμπορία του CB και του CSB και ότι απέκτησε το σύνολο των μετοχών της Polimeri στις 21 Οκτωβρίου 2002, ήτοι κατά το πέρας της διοικητικής διαδικασίας. Το δε επιχείρημα ότι η Eni προέβη «διαρκώς σε αναδιοργάνωση των δραστηριοτήτων» των θυγατρικών δεν ενισχύει την άποψη της Επιτροπής.

- 89 Τρίτον, η Επιτροπή επισημαίνει ότι «το γεγονός ότι δεν υπήρχαν πρόσωπα που να κατέχουν ταυτόχρονα θέση στα διοικητικά συμβούλια αποτελεί στοιχείο περιορισμένης και οπωσδήποτε όχι καθοριστικής σημασίας» (αιτιολογική σκέψη 393 της προσβαλλομένης απόφασης). Με την επισήμανση αυτή η Επιτροπή επιδιώκει να μην εκφέρει άποψη επί των στοιχείων που προέβαλε η Eni κατά τη διοικητική διαδικασία, τα οποία αποδεικνύουν ότι ουδείς ασκούσε ταυτόχρονα καθήκοντα διοικήσεως εντός των εταιριών στον κλάδο του CB και του CSB και εντός της μητρικής εταιρίας.
- 90 Τέλος, η Επιτροπή υποστηρίζει, με τα δικόγραφα της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, ότι, προς ανατροπή του τεκμηρίου που λειτουργεί σε βάρος της μητρικής εταιρίας στην οποία ανήκει εξ ολοκλήρου η θυγατρική που διέπραξε την παράβαση, πρέπει να συντρέχουν ιδιαίτερες και ασυνήθεις περιστάσεις. Με την άποψη αυτή επιβεβαιώνεται ότι, σε όλες τις συνήθεις περιπτώσεις ελέγχουσας συμμετοχής, η μητρική εταιρία θεωρείται, εκ του γεγονότος αυτού και μόνον, υπεύθυνη για τυχόν παραβάσεις των κανόνων του ανταγωνισμού στις οποίες έχει υποπέσει η θυγατρική της. Η άποψη της Επιτροπής είναι ακραία και υπερβολική, και αντίθετη στην προγενέστερη πρακτική της, με συνέπεια να συντρέχει περίπτωση άνισης μεταχειρίσεως.
- 91 Συμπερασματικώς, η Eni φρονεί ότι τα στοιχεία που προσκόμισε προς απόδειξη της αυτοτέλειας των θυγατρικών της είτε εξετάστηκαν και απορρίφθηκαν χωρίς να ληφθεί υπόψη το πλαίσιο τους και χωρίς να προηγηθεί συνολική εξέτασή τους είτε απορρίφθηκαν κατά τρόπο τόσο γενικόλογο ώστε οι λόγοι απορρίψεώς τους να καθίστανται ακατανόητοι. Τούτο επίσης συνιστά κατάφωρη παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως.
- 92 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του τρίτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως. Φρονεί, κατ' ουσίαν, ότι τα στοιχεία που προέβαλε η Eni δεν αρκούν εν προκειμένω προς ανατροπή του τεκμηρίου ευθύνης.

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 93 Για τους λόγους που παρατέθηκαν στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, η Επιτροπή μπορούσε να δεχθεί κατά τεκμήριο ότι Ενί ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί των θυγατρικών που, ευθέως ή εμμέσως, της ανήκαν εξ ολοκλήρου.
- 94 Κατά συνέπεια, απόκειται στην Ενί να ανατρέψει το τεκμήριο αυτό, αποδεικνύοντας ότι οι εν λόγω θυγατρικές καθόριζαν αυτοτελώς την εμπορική πολιτική τους και δεν συναποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα ούτε, ως εκ τούτου, ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ.
- 95 Ειδικότερα, εναπόκειται στην Ενί να προσκομίσει κάθε στοιχείο σχετικό με τους οργανωτικούς, οικονομικούς και νομικούς δεσμούς μεταξύ της θυγατρικής και της ίδιας, που ενδεχομένως αποδεικνύει ότι οι εταιρίες αυτές δεν αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα. Το Γενικό Δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη το σύνολο των προσκομισθέντων από τους διαδίκους στοιχείων, των οποίων ο χαρακτήρας και η σημασία ενδέχεται να ποικίλλουν ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε υποθέσεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 2007, T-112/05, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. II-5049, σκέψη 65).
- 96 Πρώτον, με ορισμένα από τα επιχειρήματά της, η Ενί υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι, λόγω του σκοπού της, όπως αυτός έχει καθοριστεί ιδίως από το καταστατικό της, δεν θα μπορούσε να ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της εμπορικής πολιτικής των θυγατρικών της. Ειδικότερα, προβάλλει ότι ασκούσε απλώς «ρόλο τεχνικού και οικονομικού συντονιστή». Ουδέποτε «δραστηριοποιήθηκε απευθείας στον συγκεκριμένο κλάδο». Ουδείς ασκούσε καθήκοντα διοικήσεως στις θυγατρικές και στην Ενί ταυτοχρόνως. Επιπλέον, ουσιαστική σημασία έχει το κατά πόσον η μητρική εταιρία γνώριζε για την εμπορική πολιτική της θυγατρικής της. Εν προκειμένω, υποστηρίζεται ότι δεν προκύπτει εμπλοκή της Ενί στις ροές πληροφοριακών στοιχείων για τις οποίες έκανε λόγο η Επιτροπή.

- 97 Πάντως, η Επιτροπή αντλεί τη δυνατότητα να απευθύνει απόφαση περί επιβολής προστίμου σε μητρική εταιρία ομίλου εταιριών όχι από την εκ μέρους της μητρικής παρακίνηση της θυγατρικής της να διαπράξει παράβαση ούτε, κατά μείζονα λόγο, από την εμπλοκή της μητρικής στην παράβαση, αλλά από το γεγονός ότι οι εταιρίες αυτές αποτελούν ενιαία επιχείρηση κατά την προαναφερθείσα έννοια. Επομένως, για να καταλογιστούν παραβάσεις της θυγατρικής εταιρίας στη μητρική, δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι η μητρική εταιρία ασκεί επιρροή επί της πολιτικής της θυγατρικής της στον συγκεκριμένο κλάδο όπου εντοπίζεται η παράβαση (απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2007, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 95 ανωτέρω, σκέψεις 58 και 83). Ειδικότερα, το γεγονός ότι η Επί έχει απλώς τον ρόλο του τεχνικού και χρηματοοικονομικού συντονιστή και παρέχει στις θυγατρικές την απαιτούμενη χρηματοοικονομική υποστήριξη δεν αρκεί ώστε να μη γίνει δεκτό ότι ασκεί αποφασιστική επιρροή επί των εν λόγω θυγατρικών της, μεταξύ άλλων διά του συντονισμού των επενδύσεων εντός του ομίλου. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο ομίλου εταιριών, η εταιρία που συντονίζει, μεταξύ άλλων, τις επενδύσεις εντός του ομίλου συνήθως συγκεντρώνει τις συμμετοχές της σε διάφορες εταιρίες, με σκοπό την εξασφάλιση ενιαίας διοικήσεως, ιδίως διά του ελέγχου των οικονομικών πόρων (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου της 30ής Σεπτεμβρίου 2009, T-168/05, Arkema κατά Επιτροπής, που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψη 76).
- 98 Εξάλλου, το ότι οι σχετικές με τα χημικά προϊόντα δραστηριότητες είχαν περιορισμένη σημασία στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής του ομίλου δεν αποδεικνύει ότι η Επί είχε παραχωρήσει στις θυγατρικές της απόλυτη αυτοτέλεια κατά τον καθορισμό της εμπορικής πολιτικής τους (βλ., συναφώς, απόφαση Bolloré κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 48 ανωτέρω, σκέψη 144).
- 99 Δεύτερον, η Επιτροπή παραθέτει ως εκ περισσού στην προσβαλλόμενη απόφαση συμπληρωματικά στοιχεία που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η Επί ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί των θυγατρικών της. Ειδικότερα, η Επιτροπή επισημαίνει ότι στην κορυφή των ιεραρχικών σχέσεων βρίσκονταν οι πρόεδροι-διευθύνοντες σύμβουλοι της EniChem SpA (κατόπιν Syndial) και της Polimeri. Η Επί δεν αμφισβητεί τη διαπίστωση αυτή, διευκρινίζοντας απλώς ότι τούτο είναι σύνηθες στην οργάνωση των εμπορικών εταιριών. Εξάλλου, η Επιτροπή επισημαίνει, με την αιτιολογική σκέψη 379 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι πρόεδροι-διευθύνοντες σύμβουλοι της EniChem SpA (κατόπιν Syndial) και της Polimeri είναι υπόλογοι ενώπιον των

διοικητικών συμβουλίων των εταιριών αυτών. Πλην όμως, τα διοικητικά συμβούλια αυτά διορίζονταν ευθέως ή εμμέσως από την Ενι, πράγμα που η εν λόγω εταιρία δεν αμφισβητεί.

- 100 Τρίτον, όσον αφορά τις αιτιολογικές σκέψεις 387, 388, 390 και 391 της προσβαλλομένης αποφάσεως, διαπιστώνεται ότι, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η Ενι, η Επιτροπή δεν εξέτασε επιπόλαια τα στοιχεία που προσκομίστηκαν κατά τη διοικητική διαδικασία. Η Επιτροπή απάντησε με ακρίβεια στα επιχειρήματα της Ενι. Κατά τα λοιπά, η Ενι δεν εξηγεί γιατί η άποψη στην οποία κατέληξε η Επιτροπή είναι «προδήλως εσφαλμένη», όπως υποστηρίζει με την προσφυγή της.
- 101 Τέταρτον, όσον αφορά τα περί αντιθέσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως προς την πρακτική της Επιτροπής κατά την έκδοση αποφάσεων, τα επιχειρήματα της Ενι είναι απορριπτέα για τους λόγους που αναπτύχθηκαν με τις σκέψεις 64 έως 66 ανωτέρω στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως.
- 102 Πέμπτον, το γεγονός ότι η Ενι είχε εξ ολοκλήρου υπό τον έλεγχό της εμμέσως και όχι ευθέως τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή CB και CSB δεν αποτελεί στοιχείο που αποδεικνύει ότι η Ενι και οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις δεν αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα.
- 103 Έκτον, όσον αφορά τα περί παραβιάσεως της αρχής της χρηστής διοικήσεως, υπενθυμίζεται ότι στις εγγυήσεις που παρέχει η κοινοτική έννομη τάξη όσον αφορά τις διοικητικές διαδικασίες περιλαμβάνεται, ιδίως, η αρχή της χρηστής διοικήσεως, με την οποία συνδέεται η υποχρέωση του αρμοδίου θεσμικού οργάνου να ερευνά, με επιμέλεια και αμεροληψία, όλα τα κρίσιμα στοιχεία της συγκεκριμένης περιπτώσεως (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 24ης Ιανουαρίου 1992, T-44/90, La Cinq κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-1, σκέψη 86, και της 20ής Μαρτίου 2002, T-31/99, ABB Asea Brown Boveri κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1881, σκέψη 99). Από

τα στοιχεία, όμως, που παρατίθενται στη σκέψη 100 ανωτέρω, προκύπτει ότι η Επιτροπή εξέτασε με επιμέλεια και αμεροληψία όλα τα κρίσιμα στοιχεία της συγκεκριμένης περιπτώσεως.

- 104 Από το σύνολο των στοιχείων αυτών συνάγεται ότι τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν στο πλαίσιο του υπό κρίση σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως δεν είναι ικανά να ανατρέψουν τη διαπίστωση ότι η Επί και οι θυγατρικές της αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα.
- 105 Βάσει των στοιχείων αυτών, το τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η Επί είναι απορριπτό ως αβάσιμο.

Επί του τέταρτου σκέλους, σχετικά με παραβίαση της αρχής της περιορισμένης ευθύνης των κεφαλαιουχικών εταιριών και των κοινών αρχών περί ευθύνης

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 106 Κατά την Επί, ο τρόπος με τον οποίον ενήργησε η Επιτροπή δεν είναι συμβατός με τις κοινώς αποδεκτές αρχές του κοινοτικού δικαίου και του εταιρικού δικαίου των κρατών μελών, καθώς και με τα κριτήρια καταλογισμού ευθύνης, τα οποία επιβεβαιώνουν τον εντελώς προσωποπαγή χαρακτήρα της ευθύνης αυτής και απορρέουν, βεβαίως, από τον χαρακτήρα αυτόν. Η αρχή της περιορισμένης ευθύνης αναπόφευκτα καθορίζει τα κριτήρια καταλογισμού της ευθύνης. Ο κύκλος των ευθυνομένων για παράβαση ή παράνομη πράξη δεν μπορεί να διευρυνθεί πέραν της θυγατρικής που έχει όντως διαπράξει τα πραγματικά περιστατικά, ώστε να συμπεριλάβει, διά

της ευθείας ή της πλαγίας οδού, και τη μητρική εταιρία, και μάλιστα βάσει αμάχητου τεκμηρίου αντλούμενου από την κεφαλαιακή δομή του ομίλου.

- 107 Η Επιτροπή εκτίμησε, χωρίς να αιτιολογήσει ειδικά την εκτίμησή της αυτή, ότι οι εν λόγω αρχές δεν έχουν εν προκειμένω εφαρμογή, διότι αφορούν άλλους κλάδους του δικαίου. Η Eni παραπέμπει, συναφώς, στην αιτιολογική σκέψη 396 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Πάντως, ο ερμηνευτής του κοινοτικού κανόνα δεν μπορεί αυθαίρετα να μη λαμβάνει υπόψη του το περιεχόμενο και τις συνέπειες μιας έννοιας κοινής στις έννομες τάξεις των κρατών μελών, με το πρόσχημα ότι η αρχή αυτή αφορά κλάδο του δικαίου διαφορετικό από τον εφαρμοστέο εν προκειμένω.
- 108 Η αρχή της περιορισμένης ευθύνης στο κοινό δίκαιο των εταιριών συνεπάγεται ότι οι εταίροι ευθύνονται για τις υποχρεώσεις της εταιρίας κατά το ύψος της συμμετοχής τους, οπότε η εταιρία ευθύνεται μόνη αυτή, με την περιουσία της, για τις υποχρεώσεις που υπέχει. Με άλλα λόγια, οι εταίροι –είτε πρόκειται για φυσικά πρόσωπα είτε, όπως συμβαίνει στους ομίλους εταιριών, για νομικά πρόσωπα– δεν υπέχουν καμία ευθύνη έναντι τρίτων. Η αρχή αυτή έχει ενσωματωθεί στο κοινοτικό δίκαιο. Η Eni παραπέμπει, συναφώς, σε διάφορες οδηγίες σχετικές με το δίκαιο των εταιριών.
- 109 Στο πλαίσιο αυτό, βάσει της αρχής της περιορισμένης ευθύνης, το γεγονός ότι η επικεφαλής του ομίλου εταιρία συμμετοχών έχει υπό τον έλεγχό της διάφορες επιχειρήσεις με χωριστή νομική προσωπικότητα δεν συνεπάγεται οπωσδήποτε ή αυτοδικαίως την άρση της αυτοτέλειας των επιχειρήσεων αυτών. Η αρχή της περιορισμένης ευθύνης παραμερίζεται μόνο σε περίπτωση καταχρήσεως της εταιρικής μορφής, δηλαδή μόνον όταν από συγκλίνουσες ενδείξεις προκύπτει ότι υπάρχει, και από νομικής ακόμης απόψεως, ενιαίο κέντρο συμφερόντων. Η Eni υποστηρίζει ότι οι αρχές αυτές είναι γνωστές στο δίκαιο των Ηνωμένων Πολιτειών, της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου και παραθέτει ανάλυση της νομοθεσίας περί εταιριών των χωρών αυτών. Όσον αφορά τις Ηνωμένες Πολιτείες, η Eni επικαλείται δύο γνωμοδοτήσεις. Κατά την Eni,

οι γνωμοδοτήσεις αυτές επιβεβαιώνουν τα επιχειρήματα που ανέπτυξε αναλυτικά στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως της προσφυγής. Οι γνωμοδοτήσεις αυτές δεν συνιστούν προβολή νέου λόγου ή λόγου συνοπτικώς μόνον προβληθέντος.

- 110 Εκτός των αρχών αυτών, τις οποίες θεωρεί γνωστές στο δίκαιο των κρατών μελών, η Eni επικαλείται επίσης τους κανόνες που ισχύουν στο δίκαιο του ανταγωνισμού όσον αφορά τις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων. Συναφώς, ευθύνη καταλογίζεται, κατ' αρχήν, στο φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διηύθυνε την οικεία επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως, έστω και αν, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως περί διαπιστώσεως της παραβάσεως, την ευθύνη της εκμεταλλεύσεως της επιχειρήσεως έφερε άλλο πρόσωπο. Η Eni παραπέμπει, ειδικότερα, στις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-279/98 P, Cascades κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-9693), C-297/98 P, SCA Holding κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-10101), και του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-6/89, Enichem Anic κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. II-1623). Το κριτήριο αυτό της οικονομικής συνέχειας εφαρμόζεται μόνο στην περίπτωση που το νομικό πρόσωπο που φέρει την ευθύνη εκμεταλλεύσεως της επιχειρήσεως έχει παύσει νομικώς να υφίσταται μετά τη διάπραξη της παραβάσεως (απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 72 ανωτέρω). Ακόμη και στην περίπτωση αυτή, η επιβολή κυρώσεων σε άλλο υποκείμενο δικαίου, εκτός του φέροντος την ευθύνη για την εκμετάλλευση της επιχειρήσεως, δεν χωρεί αυτοδικαίως, με μόνο κριτήριο την υφιστάμενη δομική σχέση, αλλά επειδή τούτο επιβάλλεται από συγκεκριμένες και αιτιολογημένες αναγκαιότητες, προκειμένου, ιδίως, να αποφευχθεί η διά νομικών τεχνασμάτων καταστράτηγηση των κανόνων του ανταγωνισμού. Με άλλα λόγια, το κριτήριο της οικονομικής συνέχειας πρέπει να εφαρμόζεται μόνον κατ' εξαίρεση. Συγκεκριμένα, «η εστίαση στην πράξη και όχι στο πρόσωπο που την ενήργησε, ενώ το πρόσωπο αυτό εξακολουθεί να υφίσταται και μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνο για τις πράξεις του, αγνοεί τις αρχές της υπαιτιότητας και του προσωποπαγούς των ποινών» (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 72 ανωτέρω). Η Eni παραπέμπει επίσης τις προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση ETI κ.λπ., σκέψη 52 ανωτέρω.

- 111 Εν κατακλείδι, η Eni φρονεί ότι η θεμελίωση ή η δικαιολόγηση του καταλογισμού σε αυτήν της προσαπτόμενης παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ στο γεγονός και μόνον ότι κατέχει ελέγχουσα συμμετοχή, βάσει αμάχητου και μη επιδεχόμενου αμφισβήτησεως τεκμηρίου, συνιστά μη δικαιολογημένο καταλογισμό αντικειμενικής ευθύνης,

δηλαδή ευθύνης άνευ πταίσματος και έμμεσης, υπό την έννοια ότι αυτοουργός είναι άλλο υποκείμενο δικαίου. Τούτο συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, είτε διά της αντιστροφής του βάρους αποδείξεως είτε διά του περιορισμό της δυνατότητας προσκομίσεως απαλλακτικών αποδεικτικών στοιχείων. Εξάλλου, η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ως προς το ζήτημα αυτό ελλιπώς αιτιολογημένη, στον βαθμό που Επιτροπή δεν παραθέτει τους λόγους για τους οποίους υιοθέτησε την άποψη αυτή.

- 112 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του τέταρτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως. Τονίζει, ειδικότερα, ότι τα επιχειρήματα της Επί αποκρούονται με την αιτιολογική σκέψη 396 της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 113 Το τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η Επί στηρίζεται στην παραδοχή ότι η Επιτροπή της καταλόγισε ευθύνη λόγω του γεγονότος και μόνον ότι κατέχει ελέγχουσα συμμετοχή, βάσει αμάχητου και μη επιδεχόμενου αμφισβητήσεως τεκμηρίου. Τούτο συνιστά, κατά την Επί, καταλογισμό αντικειμενικής ευθύνης, δηλαδή έμμεσης ευθύνης, άνευ πταίσματος.
- 114 Πλην όμως, για τους λόγους που εκτέθηκαν στο πλαίσιο του δεύτερου σκέλους του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως, από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν εφάρμοσε, εν προκειμένω, αμάχητο τεκμήριο. Συνεπώς, η Επί μπορούσε να αμφισβητήσει τον σε βάρος της καταλογισμό ευθύνης για την παράβαση, όπως άλλωστε έπραξε κατά τη διοικητική διαδικασία και στο πλαίσιο του τρίτου σκέλους του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως.

- 115 Επομένως, το τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η Eni στηρίζεται σε εσφαλμένη παραδοχή.
- 116 Εξάλλου, για τους λόγους που εκτέθηκαν με τις σκέψεις 60 έως 62 ανωτέρω, η Επιτροπή μπορεί να καταλογίσει στη μητρική εταιρία ευθύνη για παράβαση διαπραχθείσα από θυγατρική, εφόσον η εν λόγω θυγατρική δεν καθορίζει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά. Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τα προεκτεθέντα στο πλαίσιο των τριών πρώτων σκελών του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη ως προς το ζήτημα αυτό.
- 117 Τέλος, όσον αφορά τα επιχειρήματα που προέβαλε η Eni σχετικά με τους εφαρμοστέους κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού σε περίπτωση διαδοχής επιχειρήσεων, διαπιστώνεται ότι τα επιχειρήματα αυτά είναι αλυσιτελή, διότι η ευθύνη που καταλόγισε εν προκειμένω η Επιτροπή στην Eni δεν προκύπτει από τέτοια περίπτωση. Ακόμη και αν υποθεθεί ότι η Eni, με τα επιχειρήματά της, αμφισβητεί κατ' ουσίαν την ευθύνη που της καταλογίστηκε για παράβαση της EniChem SpA (κατόπιν Syndial), ενώ η προσβαλλόμενη απόφαση δεν απευθύνεται στη Syndial, τα επιχειρήματα αυτά είναι απορριπτέα. Συγκεκριμένα, αντιθέτως προς ό,τι κατ' ουσίαν υποστηρίζει η Eni, οσάκις δύο επιχειρήσεις αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα, το γεγονός ότι η επιχείρηση που διέπραξε την παράβαση εξακολουθεί να υφίσταται δεν εμποδίζει την επιβολή κυρώσεων στην επιχείρηση στην οποία αυτή μεταβίβασε τις οικονομικές δραστηριότητές της (βλ., συναφώς, απόφαση Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 72 ανωτέρω, σκέψεις 355 έως 358, και απόφαση Jungbunzlauer κατά Επιτροπής, σκέψη 46 ανωτέρω, σκέψη 132). Ειδικότερα, η επιβολή κυρώσεως στην περίπτωση αυτή μπορεί να γίνει δεκτή εφόσον οι εν λόγω επιχειρήσεις βρίσκονταν υπό τον έλεγχο του ίδιου προσώπου και κατ' ουσίαν εφάρμοζαν, λόγω των μεταξύ τους στενών οικονομικών και οργανωτικών δεσμών, τις ίδιες οδηγίες όσον αφορά την εμπορική πολιτική τους (απόφαση ETI κ.λπ., σκέψη 52 ανωτέρω, σκέψη 49). Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι, κατά τον χρόνο διαπράξεως των παραβάσεων, οι EniChem SpA και Polimeri ευρίσκονταν εξ ολοκλήρου, ευθέως ή έμμεσα, υπό τον έλεγχο της ίδιας εταιρίας, της Eni. Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως έγινε δεκτό με τις αιτιολογικές σκέψεις 369 έως 373 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η αρχή της προσωπικής ευθύνης δεν αποκλείει την επιβολή κυρώσεων στην Eni για την παράβαση την οποία διέπραξε αρχικώς η EniChem SpA και συνέχισε η Polimeri (βλ., συναφώς,

απόφαση ΕΤΙ κ.λπ., σκέψη 52 ανωτέρω, σκέψη 51). Επομένως, δεδομένου ότι η Eni ήταν η μητρική εταιρία των EniChem SpA και Polimeri, μπορούσαν να καταλογιστούν σε αυτήν οι παραβάσεις των εν λόγω επιχειρήσεων, περιλαμβανομένης αυτής που σχηματίστηκε κατόπιν της μεταβιβάσεως των δραστηριοτήτων της EniChem SpA (κατόπιν Syndial), παρά το γεγονός ότι η Syndial δεν συγκαταλέγεται στους αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως.

- 118 Υπό το πρίσμα των στοιχείων αυτών, το τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως και, συνεπώς, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως που προβάλλει η Eni πρέπει να απορριφθούν.

2. Επί του δεύτερου, επικουρικής προβαλλόμενου, λόγου ακυρώσεως, σχετικά με παράνομο καθορισμό του ύψους του προστίμου

- 119 Η Eni προβάλλει επικουρικής ότι το πρόστιμο που της επιβλήθηκε και για την καταβολή του οποίου ευθύνεται από κοινού με την Polimeri πρέπει να ακυρωθεί ή, τουλάχιστον, να μειωθεί σημαντικά, διότι το ύψος του προστίμου καθορίστηκε παρανόμως.

- 120 Ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως που προβάλλει η Eni υποδιαιρείται σε τρία σκέλη. Στο πλαίσιο του πρώτου, η Eni αμφισβητεί την προσαύξηση του προστίμου προς εξασφάλιση αποτρεπτικού αποτελέσματος. Στο πλαίσιο του δεύτερου, η Eni υποστηρίζει ότι η Επιτροπή κακώς δέχθηκε εν προκειμένω ότι συντρέχει η επιβαρυντική περίπτωση της υποτροπής. Στο πλαίσιο του τρίτου, προβάλλει ότι η Επιτροπή έπρεπε να λάβει υπόψη της, κατά τον υπολογισμό του προστίμου, το γεγονός ότι η Syndial δεν περιλαμβάνεται στους αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Επί του πρώτου σκέλους, σχετικά με εσφαλμένη προσαύξηση του προστίμου προς εξασφάλιση αποτρεπτικού αποτελέσματος

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 121 Πρώτον, η Επί τονίζει ότι, κατά τον καθορισμό του βασικού ποσού του προστίμου σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η Επιτροπή συνεκτίμησε μόνον τη φύση της παραβάσεως, χωρίς να λάβει καθόλου υπόψη της τις πραγματικές επιπτώσεις της στην αγορά. Η Επί παραπέμπει, συναφώς, στην αιτιολογική σκέψη 462 της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 122 Πάντως, οι μετέχοντες στη διοικητική διαδικασία προσκόμισαν στοιχεία πρόσφορα για την εκτίμηση των επιπτώσεων της παραβάσεως. Ειδικότερα, η Syndial προέβαλε ότι οι φερόμενες ως μετέχουσες στη σύμπραξη επιχειρήσεις κατείχαν μικρό μόνο μερίδιο στην αγορά του CB (30%) και του CSB (40%).
- 123 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί κανείς βάσιμα να υποστηρίξει ότι τυχόν συμφωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων είχε σημαντικές επιπτώσεις ως προς τις τιμές. Η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της τα στοιχεία αυτά στο πλαίσιο της δεύτερης ανακοινώσεως αιτιάσεων. Η Επιτροπή, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι δύναται, βάσει των κατευθυντήριων γραμμών, να μη συνεκτιμήσει τις επιπτώσεις της παραβάσεως, οφείλει, πάντως, να τις λάβει υπόψη της κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, πράγμα που άλλωστε επιβεβαιώνεται από την πρακτική της Επιτροπής κατά την έκδοση αποφάσεων και από τη νομολογία (απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, σκέψη 72 ανωτέρω).
- 124 Δεύτερον, προς εκτίμηση της δυνατότητας των αυτοργών της παραβάσεως να πληξουν πραγματικά την εύρυθμη λειτουργία του ανταγωνισμού και προς εξασφάλιση

«αρκούντως αποτρεπτικού αποτελέσματος» του προστίμου, η Επιτροπή στηρίχθηκε στις πωλήσεις CB και CSB που πραγματοποιούσαν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις (αιτιολογική σκέψη 467 της προσβαλλομένης απόφασεως), καθώς και στον συνολικό κύκλο εργασιών των ομίλων στους οποίους αυτές ανήκαν (αιτιολογική σκέψη 474 της προσβαλλομένης απόφασεως).

- 125 Το αποτέλεσμα που προέκυψε ήταν, όσον αφορά την Eni, προδήλως αντίθετο στην αρχή της αναλογικότητας. Συγκεκριμένα, με την προσβαλλόμενη απόφαση, δεν ελήφθη καθόλου υπόψη το υποκειμενικό στοιχείο, δηλαδή η γνώση του αντίθετου προς τους κανόνες του ανταγωνισμού χαρακτήρα των επίμαχων ενεργειών, και το μέγεθος και η σημασία της συγκεκριμένης αγοράς, της οποίας η συνολική αξία εντός του ΕΟΧ ανερχόταν το 2001 σε 550 εκατομμύρια ευρώ (αιτιολογική σκέψη 467 της προσβαλλομένης απόφασεως).
- 126 Περαιτέρω, υπερτιμήθηκε το μέγεθος του συνολικού κύκλου εργασιών του ομίλου Eni, πράγμα που απαγορεύεται κατά τη νομολογία του νυν Γενικού Δικαστηρίου. Η Eni παραπέμπει, συναφώς, στην απόφαση του Πρωτοδικείου της 9ης Ιουλίου 2003, T-220/00, Cheil Jedang κατά Επιτροπής (Συλλογή 2003, σ. II-2473). Το Πρωτοδικείο, ενώ δέχεται τον κύκλο εργασιών του ομίλου ως κριτήριο καθορισμού του αποτρεπτικού αποτελέσματος, έχει πάντως διευκρινίσει ότι, προς αποφυγή τεχνητών και δυσανάλογων αποτελεσμάτων, πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνεται υπόψη «το ειδικό βάρος» της επιχειρήσεως στην αγορά. Όπως, όμως, αποδείχθηκε στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως και επιβεβαιώνεται από την προσβαλλόμενη απόφαση, οι δραστηριότητες στον κλάδο των χημικών προϊόντων δεν συμπεριλαμβάνονταν στην κύρια δραστηριότητα της Eni. Επομένως, η Επιτροπή, λαμβάνοντας απλώς υπόψη τον συνολικό κύκλο εργασιών του ομίλου και πολλαπλασιάζοντας, κατά συνέπεια, επί δύο το ποσό του προστίμου, προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος, επέβαλε στην Eni υπερβολικό και δυσανάλογο πρόστιμο.
- 127 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του πρώτου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως. Φρονεί, κατ' ουσίαν, ότι δεν υπέπεσε σε σφάλμα κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως.

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 128 Τονίζεται, καταρχάς, ότι, παρά τον τίτλο του πρώτου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, η Επί αμφισβητεί κατ' ουσίαν, όπως η ίδια επιβεβαίωσε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως.
- 129 Η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει πολλών στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το όλο πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκέψη 465, και Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 43 ανωτέρω, σκέψη 241).
- 130 Στα στοιχεία που μπορούν να ληφθούν υπόψη για την εκτίμηση της σοβαρότητας των παραβάσεων συγκαταλέγονται η συμπεριφορά εκάστης των επιχειρήσεων, ο ρόλος τους στη δημιουργία συμπράξεως, το κέρδος που αποκόμισαν από την πρακτική αυτή, το μέγεθός τους και η αξία των οικείων εμπορευμάτων, καθώς και ο κίνδυνος που αντιπροσωπεύουν παραβάσεις της μορφής αυτής για τους στόχους της Κοινότητας (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Ιανουαρίου 2007, C-407/04 P, Dalmine κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. I-829, σκέψη 130 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 131 Εξάλλου, όπως αναφέρεται στις κατευθυντήριες γραμμές, κατά την αξιολόγηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο χαρακτήρας της ίδιας της παραβάσεως, οι πραγματικές επιπτώσεις της στην αγορά, εφόσον είναι δυνατό να εκτιμηθούν, καθώς και η γεωγραφική έκταση της οικείας αγοράς. Οι παραβάσεις ταξινομούνται έτσι σε τρεις κατηγορίες, ώστε να γίνεται διάκριση μεταξύ ελαφρών, σοβαρών και πολύ σοβαρών παραβάσεων (σημείο 1 Α, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, των κατευθυντήριων γραμμών).

- 132 Επιπλέον, κατά τις κατευθυντήριες γραμμές, πέραν της φύσεως της παραβάσεως, των συγκεκριμένων επιπτώσεων της στην αγορά και της γεωγραφικής εκτάσεώς της, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα του αυτουργού της παραβάσεως να προξενήσει σημαντική ζημία σε άλλους οικονομικούς παράγοντες, ιδίως στους καταναλωτές, το δε ύψος του προστίμου πρέπει να είναι τέτοιο, ώστε να εξασφαλίζεται ο αποτρεπτικός χαρακτήρας του (σημείο 1 Α, τέταρτο εδάφιο, των κατευθυντήριων γραμμών).
- 133 Η εξουσία της Επιτροπής να επιβάλλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 81 ΕΚ συνιστά ένα από τα μέσα που έχουν δοθεί στην Επιτροπή προς εκπλήρωση της αποστολής εποπτείας που της έχει ανατεθεί από το κοινοτικό δίκαιο, αποστολή που περιλαμβάνει το καθήκον ασκήσεως γενικής πολιτικής με σκοπό την εφαρμογή στον τομέα του ανταγωνισμού των αρχών που καθορίζονται στη Συνθήκη και τον προσανατολισμό της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων προς αυτή την κατεύθυνση. Συνεπώς, για να εκτιμήσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως ενόψει του καθορισμού του προστίμου, η Επιτροπή οφείλει να μεριμνά ώστε οι ενέργειές της να έχουν αποτρεπτικό αποτέλεσμα, κυρίως για τις μορφές παραβάσεων που είναι ιδιαίτερα επιβλαβείς για την πραγμάτωση των στόχων της Κοινότητας (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, *Musique Diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψεις 105 και 106· αποφάσεις του Πρωτοδικείου *ABB Asea Brown Boveri* κατά Επιτροπής, σκέψη 103 ανωτέρω, σκέψη 166, και της 25ης Οκτωβρίου 2005, *T-38/02, Groupe Danone* κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-4407, σκέψη 169).
- 134 Γ' αυτό, το ύψος του προστίμου πρέπει να προσαρμόζεται κατάλληλα, ώστε να λαμβάνεται υπόψη η επιδιωκόμενη επίπτωση για την επιχείρηση στην οποία αυτό επιβάλλεται, ώστε το πρόστιμο να μην είναι αμελητέο ή, αντιθέτως, υπερβολικά υψηλό, ιδίως σε σχέση με την οικονομική δυνατότητα της οικείας επιχείρησης, όπως επιτάσσει, αφενός, η ανάγκη εξασφάλισης της αποτελεσματικότητας του προστίμου και, αφετέρου, η αρχή της αναλογικότητας. Μια επιχείρηση μεγάλου μεγέθους, η οποία διαθέτει σημαντικούς οικονομικούς πόρους σε σχέση με τα λοιπά μέλη της συμπράξεως, δύναται ευχερέστερα να συγκεντρώσει τους αναγκαίους πόρους για την καταβολή του προστίμου της, γεγονός που δικαιολογεί, προς εξασφάλιση αρκούντως αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου, την επιβολή, ιδίως διά της προσαυξήσεως, προστίμου αναλογικά πολύ υψηλότερου σε σχέση με αυτό που επιβάλλεται σε επιχείρηση που δεν διαθέτει τέτοιους πόρους για την ίδια παράβαση (βλ.,

συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Απριλίου 2004, T-236/01, T-239/01, T-244/01 έως T-246/01, T-251/01 και T-252/01, Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-1181, σκέψεις 241 και 243· βλ., επίσης, αποφάσεις του Πρωτοδικείου ABB Asea Brown Boveri κατά Επιτροπής, σκέψη 103 ανωτέρω, σκέψη 170, και της 15ης Μαρτίου 2006, T-15/02, BASF κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-497, σκέψη 235).

- ¹³⁵ Σημειωτέον, επιπλέον, ότι το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει, ειδικότερα, ότι ο συνολικός κύκλος εργασιών κάθε μετέχουσας στη σύμπραξη επιχειρήσεως αποτελεί πρόσφορο κριτήριο για τον καθορισμό του προστίμου (βλ., συναφώς, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-291/98 P, Sargiό κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9991, σκέψεις 85 και 86, και της 14ης Ιουλίου 2005, C-57/02 P, Acerinox κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-6689, σκέψεις 74 και 75· βλ., επίσης, απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Ιουνίου 2006, C-289/04 P, Showa Denko κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-5859, σκέψη 17).
- ¹³⁶ Τέλος, ο σκοπός της αποτροπής, τον οποίο θεμιτώς επιδιώκει η Επιτροπή κατά τον καθορισμό του προστίμου, συνίσταται στην εκ μέρους των επιχειρήσεων τήρηση των περί ανταγωνισμού κανόνων της Συνθήκης κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ή του ΕΟΧ. Κατά συνέπεια το πρόστιμο που επιβάλλεται σε μια επιχείρηση μπορεί να προσαυξηθεί, ο δε συντελεστής προσαυξήσεως αξιολογείται βάσει πλειάδας στοιχείων και όχι με μόνο κριτήριο την ιδιαίτερη κατάσταση της επιχείρησης. Η αρχή αυτή βρίσκει εφαρμογή, μεταξύ άλλων, όταν η Επιτροπή προσαυξάνει το επιβληθέν σε επιχείρηση πρόστιμο με «συντελεστή αποτροπής» (βλ., συναφώς, απόφαση Showa Denko κατά Επιτροπής, σκέψη 135 ανωτέρω, σκέψεις 23 και 24).
- ¹³⁷ Εν προκειμένω, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή δέχθηκε, πρώτον, ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις είχαν συνάψει συμφωνίες με αντικείμενο τις τιμές, καθώς και τον καταμερισμό των αγορών, και ότι αντάλλασσαν απόρρητα, εμπορικής φύσεως πληροφοριακά στοιχεία. Κατά την Επιτροπή, οι πρακτικές αυτές συνιστούν εκ φύσεως πολύ σοβαρές παραβάσεις (αιτιολογική σκέψη 461 και άρθρο 1 του διατακτικού της προσβαλλομένης αποφάσεως). Εν συνεχεία, η Επιτροπή επισήμανε ότι

δεν είναι δυνατόν να υπολογιστούν συγκεκριμένα οι επιπτώσεις της συμπράξεως στην αγορά του ΕΟΧ. Επιπλέον, κατά την Επιτροπή, μολονότι δεν είναι δυνατόν να υπολογιστούν συγκεκριμένα οι επιπτώσεις της συμπράξεως, οι επίμαχες συμφωνίες τέθηκαν σε εφαρμογή από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και, συνεπώς, επηρέασαν την αγορά. Εν κατακλείδι, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι δεν λαμβάνει υπόψη της τις επιπτώσεις στην αγορά για τον καθορισμό των προστίμων (αιτιολογική σκέψη 462 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Τέλος, η Επιτροπή επισήμανε ότι η παράβαση καλύπτει το σύνολο του ΕΟΧ (αιτιολογική σκέψη 463 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Για τους λόγους αυτούς, η Επιτροπή χαρακτήρισε την παράβαση ως πολύ σοβαρή (αιτιολογική σκέψη 464 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

138 Κατόπιν τούτου, η Επιτροπή διαχώρισε τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις ανάλογα με τον συνολικό κύκλο εργασιών που πραγματοποίησαν από το CB και το CSB κατά το 2001, που ήταν το τελευταίο πλήρες έτος της παραβάσεως, εξαιρουμένης της Shell (1998) και της Stomil (1999). Η Επιτροπή κατάταξε τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις σε πέντε κατηγορίες, τοποθετώντας την EpiChem στην πρώτη (για την οποία το βασικό ποσό του προστίμου ορίστηκε σε 55 εκατομμύρια ευρώ) (αιτιολογικές σκέψεις 465 έως 473 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

139 Η Επιτροπή επισήμανε ακόμη ότι, στην κατηγορία των πολύ σοβαρών παραβάσεων, η κλίμακα των κυρώσεων καθιστά δυνατό τον καθορισμό προστίμων με αρκούντως αποτρεπτικό χαρακτήρα, λαμβανομένου υπόψη του μεγέθους εκάστης επιχειρήσεως. Βάσει του παγκοσμίου κύκλου εργασιών που πραγματοποίησαν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις το 2005, η Επιτροπή επισήμανε ότι υπήρχε μεγάλη διαφορά ως προς το μέγεθος μεταξύ, αφενός, της Καυčuk (κύκλος εργασιών 2,718 δισεκατομμύρια ευρώ) και της Stomil (κύκλος εργασιών 38 εκατομμύρια ευρώ) και, αφετέρου, των λοιπών εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, και ειδικότερα της Bayer (κύκλος εργασιών 27,383 δισεκατομμύρια ευρώ) που είναι η πρώτη από τις μεγάλες επιχειρήσεις στις οποίες απευθύνεται η προσβαλλόμενη απόφαση. Επ' αυτής της βάσεως και λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων περιστάσεων, η Επιτροπή έκρινε ότι δεν πρέπει να επιβληθεί στις Καυčuk και Stomil προσαύξηση αποτρεπτικού χαρακτήρα και ότι, όσον αφορά την Bayer, ενδείκνυται προσαύξηση με συντελεστή 1,5. Τέλος, επί της ίδιας βάσεως και λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων περιστάσεων, η Επιτροπή

προσαύξησε το πρόστιμο της Dow με συντελεστή 1,75 (κύκλος εργασιών 37,221 δισεκατομμύρια ευρώ), της EniChem με συντελεστή 2 (κύκλος εργασιών 73,738 δισεκατομμύρια ευρώ) και της Shell με συντελεστή 3 (κύκλος εργασιών 246,549 δισεκατομμύρια ευρώ) (αιτιολογική σκέψη 474 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 140 Πρώτον, διαπιστώνεται ότι, με την προσφυγή, η Eni δεν αμφισβητεί ότι η σύμπραξη είχε ως αποτέλεσμα την παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, κατά τα περιγραφόμενα στην προσβαλλόμενη απόφαση και, ειδικότερα, στο άρθρο 1 του διατακτικού. Συναφώς, από την περιγραφή των πολύ σοβαρών παραβάσεων στις κατευθυντήριες γραμμές προκύπτει ότι συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές που αποσκοπούν, ιδίως, όπως εν προκειμένω, στον καθορισμό τιμών-στόχων ή στην κατανομή μεριδίων αγοράς μπορούν να χαρακτηρίζονται, εκ της φύσεώς τους και μόνον, ως «πολύ σοβαρές», χωρίς να απαιτείται να αποδείξει η Επιτροπή την επέλευση συγκεκριμένων επιπτώσεων στην αγορά (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, C-534/07 P, Prym και Prym Consumer κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-7415, σκέψη 75· βλ., επίσης, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 27ης Ιουλίου 2005, T-49/02 έως T-51/02, Brasserie nationale κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-3033, σκέψη 178, και της 18ης Ιουνίου 2008, T-410/03, Hoechst κατά Επιτροπής, Συλλογή 2008, σ. II-881, σκέψη 345). Ομοίως, κατά πάγια νομολογία, οι οριζόντιες συμπράξεις σε θέματα τιμών θεωρούνται πολύ σοβαρές παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού και μπορούν, ως εκ τούτου, να χαρακτηριστούν αφ' εαυτές πολύ σοβαρές (βλ., συναφώς, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 12ης Ιουλίου 2001, T-202/98, T-204/98 και T-207/98, Tate & Lyle κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-2035, σκέψη 103, και Groupe Danone κατά Επιτροπής, σκέψη 133 ανωτέρω, σκέψη 147).
- 141 Επομένως, δεν είναι εσφαλμένη η εκτίμηση της Επιτροπής ότι οι επίμαχες πρακτικές συνιστούν εκ φύσεως πολύ σοβαρές παραβάσεις.
- 142 Δεύτερον, όσον αφορά την απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, σκέψη 72 ανωτέρω, την οποία επικαλείται η Eni, διαπιστώνεται ότι, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή, η Επιτροπή είχε εκτιμήσει συγκεκριμένα τις επιπτώσεις της συμπράξεως, πράγμα που δεν έπραξε εν προκειμένω. Επομένως, η Eni δεν μπορεί, επικαλούμενη την απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, σκέψη 72 ανωτέρω, να αμφισβητήσει τη νομιμότητα της προσβαλλομένης αποφάσεως ως προς το ζήτημα αυτό.

¹⁴³ Τρίτον, όσον αφορά την αναφορά της Επi, διά των δικογράφων της, στο μέγεθος της επίμαχης αγοράς εντός του ΕΟΧ κατά το 2001 (ήτοι 550 εκατομμύρια ευρώ) ή στα μερίδια αγοράς που κατείχαν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, τα στοιχεία αυτά μπορούν βεβαίως να ληφθούν υπόψη προς απόδειξη της σοβαρότητας της παραβάσεως, πλην όμως πρέπει να ληφθούν υπόψη και άλλα στοιχεία σχετικά με τη συγκεκριμένη περίπτωση (βλ., συναφώς, απόφαση Dalmine κατά Επιτροπής, σκέψη 130 ανωτέρω, σκέψη 132, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-329/01, Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3255, σκέψη 102). Εν προκειμένω, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η επίμαχη παράβαση είναι εξ ορισμού πολύ σοβαρή και καλύπτει το σύνολο του ΕΟΧ. Σημειωτέον, ειδικότερα, ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις συμφώνησαν να καθορίζουν τιμές-στόχους, να κατανέμουν πελατεία διά συμφωνιών περί μη επιθετικού ανταγωνισμού και να ανταλλάσσουν απόρρητα στοιχεία σχετικά με τιμές, ανταγωνιστές και πελάτες. Υπενθυμίζεται, ακόμη, ότι, κατά το σημείο 1 Α των κατευθυντήριων γραμμών, το πρόστιμο για πολύ σοβαρές παραβάσεις υπερβαίνει τα 20 εκατομμύρια ευρώ. Περαιτέρω, οι πωλήσεις που πραγματοποίησε η EniChem από τα επίμαχα προϊόντα για το 2001 υπερέβησαν τα 164 εκατομμύρια ευρώ (αιτιολογική σκέψη 468 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Τέλος, η Eni δεν αμφισβητεί ότι το πρόστιμο που της επιβλήθηκε δεν υπερβαίνει το όριο του 10% του συνολικού κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε κατά την προηγούμενη εταιρική χρήση, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, όριο το οποίο έχει τεθεί προκειμένου η οικεία επιχείρηση να μην περιέλθει σε αδυναμία καταβολής του προστίμου (βλ., συναφώς, απόφαση Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 133 ανωτέρω, σκέψη 119). Λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων αυτών, δεν είναι δυσανάλογο το πρόστιμο των 55 εκατομμυρίων ευρώ, προ της προσαυξήσεως προς εξασφάλιση αποτρεπτικού αποτελέσματος.

¹⁴⁴ Τέταρτον, όσον αφορά το επιχείρημα ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις κατείχαν περιορισμένα μερίδια στις αγορές του CB και του CSB, η Επi διευκρίνισε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι η εκτίμησή της στηρίχθηκε στο δεδομένο ότι η αγορά περιλαμβάνει τα δύο αυτά προϊόντα, καθώς και το φυσικό καουτσούκ, το οποίο όμως δεν αποτελεί αντικείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως. Υπό τις συνθήκες αυτές, τα επιχειρήματα αυτά της Επi κρίνονται αλυσιτελή.

- 145 Πέμπτον, όσον αφορά την έλλειψη «γνώσεως του αντίθετου προς τους κανόνες του ανταγωνισμού χαρακτήρα των επίμαχων ενεργειών», από την προσβαλλόμενη απόφαση, καθώς και από τη σοβαρότητα της παραβάσεως προκύπτει ότι η EniChem SpA γνώριζε οπωσδήποτε ότι οι ενέργειές της θίγουν τον ανταγωνισμό. Εξάλλου, για τους λόγους που εκτίθενται στο πλαίσιο στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, η Επιτροπή ορθώς καταλόγισε στην Eni ευθύνη για την επίμαχη παράβαση. Επομένως, είναι απορριπτέα τα επιχειρήματα της Eni.
- 146 Έκτον, όσον αφορά την προσαύξηση του προστίμου προς εξασφάλιση αποτρεπτικού αποτελέσματος, τονίζεται ότι δεν επιδέχεται αμφισβήτηση η σχέση μεταξύ, αφενός, του μεγέθους και των συνολικών πόρων που διαθέτει μια επιχείρηση και, αφετέρου, της ανάγκης εξασφάλισης του αποτρεπτικού χαρακτήρα του προστίμου. Υπενθυμίζεται, συγκεκριμένα, ότι μια επιχείρηση μεγάλου μεγέθους, η οποία διαθέτει σημαντικούς οικονομικούς πόρους σε σχέση τους λοιπούς μετέχοντες στη σύμπραξη, μπορεί να διαθέσει ευκολότερα τους αναγκαίους πόρους για την πληρωμή του προστίμου της (απόφαση BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 134 ανωτέρω, σκέψη 235).
- 147 Το ζήτημα αυτό διαφέρει από εκείνο της κατατάξεως των επιχειρήσεων στην κατηγορία εκείνων που έχουν διαπράξει πολύ σοβαρές παραβάσεις, κατάταξη η οποία ενδεχομένως προϋποθέτει συνεκτίμηση του ειδικού βάρους των επιχειρήσεων στη συγκεκριμένη αγορά (βλ., συναφώς, απόφαση Cheil Jedang κατά Επιτροπής, σκέψη 126 ανωτέρω, σκέψεις 88 και 89). Επομένως, από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι ήταν εσφαλμένη η απόφαση της Επιτροπής να λάβει υπόψη της το μέγεθος των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων και τους συνολικούς πόρους που αυτές διαθέτουν ενόψει της προσαυξήσεως του προστίμου προς εξασφάλιση αποτρεπτικού αποτελέσματος.
- 148 Επισημαίνεται, εξάλλου, ότι, εν προκειμένω, η Επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη της το ειδικό βάρος των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στη συγκεκριμένη αγορά, διότι στηρίχθηκε στο ύψος των πωλήσεων που πραγματοποίησαν οι εν λόγω επιχειρήσεις από το CB και το CSB κατά το τελευταίο έτος της παραβάσεως, προκειμένου να καθορίσει το ποσό του προστίμου για την κατηγορία των πολύ σοβαρών παραβάσεων.

- 149 Βάσει των στοιχείων αυτών, το πρώτο σκέλος του δεύτερου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η Eni είναι απορριπτέο ως αβάσιμο.

Επί του δεύτερου σκέλους, σχετικά με μη δικαιολογημένη προσαύξηση του βασικού ποσού του προστίμου λόγω υποτροπής

Επιχειρήματα των διαδίκων

— Επιχειρήματα της Eni

- 150 Η Eni παραπέμπει στις αιτιολογικές σκέψεις 487 και 488 της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεχόμενη ότι οι πρακτικές συμπράξεως για τις οποίες επιβλήθηκαν κυρώσεις με την απόφαση 86/398/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 23ης Απριλίου 1986, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [81 ΕΚ] (IV/31.149 – Πολυπροπυλένιο) (ΕΕ L 230, σ. 1, στο εξής: απόφαση Πολυπροπυλένιο), και με την απόφαση 94/599/ΕΚ της Επιτροπής, της 27ης Ιουλίου 1994, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [81 ΕΚ] (IV/31.865 – PVC) (ΕΕ L 239, σ. 14, στο εξής: απόφαση PVC II), και στις οποίες στηρίχθηκε η Επιτροπή προς θεμελίωση της εκτιμήσεώς της περί υποτροπής, μπορούν να θεωρηθούν όμοιες με τις πρακτικές που αποτελούν αντικείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 151 Δεν πληρούνται, όμως, η υποκειμενική προϋπόθεση της υποτροπής –δηλαδή, οι επίμαχες παραβάσεις δεν έχουν διαπραχθεί από την ίδια επιχείρηση.

- 152 Συναφώς, πρώτον, η Επί προβάλλει ότι οι εν λόγω δραστηριότητες αφορούσαν διαφορετικά προϊόντα και αγορές από αυτά που αποτελούν αντικείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως και είχαν μεταβιβαστεί προ της εκδόσεως των αποφάσεων Πολυπροπυλένιο και PVC II.
- 153 Δεύτερον, με τις αποφάσεις Πολυπροπυλένιο και PVC II δεν επιβλήθηκαν κυρώσεις στην Επί, αλλά σε διαφορετικά νομικά πρόσωπα. Οι εν λόγω αποφάσεις αφορούσαν την EniChem SpA (κατόπιν Syndial) ή την Anic SpA. Οι επιχειρήσεις, όμως, αυτές δεν συμπεριλαμβάνονται στους αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως. Η Επί δεν συμπεριλαμβανόταν στους αποδέκτες των αποφάσεων που επικαλείται η Επιτροπή ούτε ως ευθέως μετέχουσα στις συμπράξεις για τις οποίες επιβλήθηκαν κυρώσεις ούτε ως έχουσα υπό τον έλεγχό της τις δύο εταιρίες του ομίλου.
- 154 Τρίτον, το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η Επιτροπή δεν είναι συμβατό με την αρχή της περιορισμένης ευθύνης και τον προσωποπαγή χαρακτήρα της ευθύνης, διότι καταλογίζεται στη μητρική εταιρία επιβαρυντική περίσταση, παρά το γεγονός ότι οι προηγούμενες αποφάσεις δεν την αφορούσαν. Η πλημμέλεια αυτή είναι κατά μείζονα λόγο σοβαρή, διότι είναι απόρροια της ασκήσεως της εξουσίας επιβολής κυρώσεων, που οριοθετείται από την αρχή της νομιμότητας, η τήρηση της οποίας προϋποθέτει ότι οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να προβλέπουν τις κυρώσεις που η Επιτροπή μπορεί να επιβάλει κατ' εφαρμογήν του άρθρου 81 ΕΚ. Κατά τα λοιπά, οι ασαφείς και αόριστες φράσεις «όμοιες παραβάσεις» και «ίδια επιχείρηση», τις οποίες χρησιμοποιεί η Επιτροπή αποτελούν ενδείξεις ελλιπούς αιτιολογήσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως ως προς το ζήτημα αυτό.
- 155 Τέταρτον, η Επί υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν έχει την εξουσία να δέχεται τη συνδρομή της επιβαρυντικής περιστάσεως της υποτροπής ανεξαρτήτως του χρονικού διαστήματος που έχει μεσολαβήσει μεταξύ των παραβάσεων. Επικαλείται, συναφώς, την απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Φεβρουαρίου 2007, C-3/06 P, Groupe Danone κατά Επιτροπής (Συλλογή 2007, σ. I-1331), και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Poiares Maduro στην υπόθεση αυτή (Συλλογή 2007, σ. I-1337). Επιπλέον, αντιθέτως προς την εν λόγω απόφαση, με την οποία το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η Επιτροπή

ορθώς έλαβε υπόψη της τα σχετικά στοιχεία, εν προκειμένω δεν υφίσταται τέτοια ανάλυση, χωρίς η έλλειψη αυτή να έχει αιτιολογηθεί επαρκώς.

— Επιχειρήματα της Επιτροπής

- ¹⁵⁶ Η Επιτροπή επισημαίνει, καταρχάς, ότι το ζήτημα της υποτροπής τέθηκε με τη δεύτερη ανακοίνωση αιτιάσεων, χωρίς η Eni να διατυπώσει αντιρρήσεις με την απάντησή της επί της ανακοίνωσης ή κατά την ακρόαση.
- ¹⁵⁷ Επί της ουσίας, πρώτον, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, εφόσον κατά το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού οι εταιρίες που ανήκουν στον ίδιο όμιλο αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα, μπορούσε, εφόσον ήθελε, να επιβάλει, με τις προηγούμενες αποφάσεις, πρόστιμο στην ίδια μητρική εταιρία. Η Επιτροπή φρονεί ότι, ως εκ τούτου, ορθώς δέχθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση ότι έχουν επιβληθεί στην ίδια επιχείρηση κυρώσεις για την ίδια παράβαση (απόφαση του Πρωτοδικείου της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, T-203/01, Michelin κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-4071). Τονίζει ότι, με την εν λόγω απόφαση, το Πρωτοδικείο δέχθηκε τη λόγω υποτροπής προσαύξηση του προστίμου που επιβλήθηκε σε άλλη εταιρία του ομίλου, πιο συγκεκριμένα σε εταιρία ανήκουσα στην ίδια μητρική εταιρία με εκείνη στην οποία είχαν προηγουμένως επιβληθεί κυρώσεις. Εξάλλου, λόγω του επιδιωκόμενου σκοπού, η διαπίστωση της υποτροπής δεν προϋποθέτει οπωσδήποτε την προηγούμενη επιβολή χρηματικής ποινής, αλλά μόνον την προηγούμενη ύπαρξη παραβάσεως (απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2005, Groupe Danone κατά Επιτροπής, σκέψη 133 ανωτέρω). Δεν ασκεί, συνεπώς, επιρροή το ότι η Επιτροπή δεν επέβαλε, με τις αποφάσεις PVC II και Πολυπροπυλένιο, πρόστιμο στην Eni. Το γεγονός ότι οι εταιρίες στις οποίες απευθύνονταν οι προγενέστερες αποφάσεις ανήκαν εξ ολοκλήρου στην Eni έχει, αντιθέτως, αποφασιστική σημασία. Εξάλλου, δεν μπορεί να γίνει δεκτό να μην τιμωρούνται ως υπότροπες οι εταιρίες του ομίλου που αποτελούν στοιχεία της ίδιας επιχειρήσεως λόγω της οργανωτικής διαρθρώσεως του ομίλου και μόνον.

- 158 Δεύτερον, δεν έχει σημασία το γεγονός ότι οι προηγούμενες παραβάσεις αφορούσαν διαφορετικούς κλάδους και ότι οι συγκεκριμένοι κλάδοι έχουν έκτοτε μεταβιβαστεί σε άλλα πρόσωπα. Η προσαύξηση του προστίμου λόγω υποτροπής στηρίζεται στο γεγονός ότι ο προηγούμενος καταλογισμός παραβάσεως δεν ήταν αρκετός ώστε η επιχείρηση να μην παραβεί εκ νέου τον νόμο. Εξάλλου, η νομολογία έχει διευκρινίσει ότι για την παράβαση ευθύνεται, κατ' αρχήν, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διηύθυνε την οικεία επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως, έστω και αν, κατά τον χρόνο εκδόσεως της περί διαπιστώσεως της παραβάσεως αποφάσεως, η εκμετάλλευση της επιχειρήσεως τελούσε υπό την ευθύνη άλλου προσώπου (απόφαση *Cascades* κατά Επιτροπής, σκέψη 110 ανωτέρω). Τα κριτήρια αυτά έχουν εφαρμογή και όσον αφορά την υποτροπή.
- 159 Τρίτον, το Δικαστήριο, με την απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 2007, *Groupe Danone* κατά Επιτροπής, σκέψη 155 ανωτέρω, επιβεβαίωσε ότι τυχόν υποτροπή περιλαμβάνεται μεταξύ των στοιχείων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εξέταση της σοβαρότητας της εκάστοτε παραβάσεως, σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, και ότι, στο πλαίσιο αυτό, η προσφεύγουσα είχε πάντα τη δυνατότητα να προβλέψει τις έννομες συνέπειες των ενεργειών της. Το ίδιο ισχύει και για το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003, το οποίο αποτελεί τη νομική βάση της προσβαλλομένης αποφάσεως. Επομένως, η προσαύξηση του προστίμου λόγω υποτροπής δεν είναι αντίθετη στην αρχή της νομιμότητας.
- 160 Τέταρτον, αποτελεί πλέον πάγια νομολογία ότι η διαπίστωση και η εκτίμηση των ειδικών χαρακτηριστικών της υποτροπής εμπίπτουν στην εξουσία της Επιτροπής, η οποία δεν μπορεί να δεσμεύεται από ενδεχόμενη προθεσμία παραγραφής, προκειμένου να προβεί στη διαπίστωση αυτή (απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 2007, *Groupe Danone* κατά Επιτροπής, σκέψη 155 ανωτέρω). Εν πάση περιπτώσει, οι παραβάσεις όσον αφορά το πολυπροπυλένιο και το PVC διαπιστώθηκαν με αποφάσεις εκδοθείσες το 1986 και το 1994 αντιστοίχως. Είναι απολύτως λογικό, φυσιολογικό και πρόσφορο να λαμβάνονται υπόψη τέτοια προηγούμενα, προκειμένου για νέα παράβαση η οποία διαπράττεται από το 1996. Το χρονικό διάστημα μεταξύ των δύο παραβάσεων δεν ασκεί επιρροή (απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Μαρτίου 1999, T-141/94, *Thyssen Stahl* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-347). Όσον αφορά το χρονικό διάστημα μεταξύ των προγενέστερων αποφάσεων και της νέας παραβάσεως, αυτό είναι ίσο ή και μικρότερο σε σχέση με αυτό που έλαβε υπόψη του το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι

αποφάσεις Michelin κατά Επιτροπής, σκέψη 157 ανωτέρω, και της 8ης Φεβρουαρίου 2007, Groupe Danone κατά Επιτροπής, σκέψη 155 ανωτέρω. Η Επιτροπή προβάλλει, επιπλέον, ότι, σύμφωνα με την τελευταία αυτή απόφαση, «δύναται» να λαμβάνει υπόψη τον χρόνο που παρήλθε από την προηγούμενη παράβαση ως ένδειξη που τείνει να επιβεβαιώσει την τάση παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού. Εν προκειμένω, η Επιτροπή εξέτασε το ζήτημα αυτό με την αιτιολογική σκέψη 489 της προσβαλλομένης απόφασεως και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι έπρεπε να λάβει υπόψη της την υποτροπή.

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 161 Στο σημείο 2 των κατευθυντήριων γραμμών αναφέρεται ως επιβαρυντική περίσταση το ότι «η εμπλεκόμενη επιχείρηση ή οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις έχει/έχουν διαπράξει κατά το παρελθόν παρόμοια παράβαση».
- 162 Η έννοια της υποτροπής, όπως γίνεται δεκτή σε ορισμένες εθνικές έννομες τάξεις, έχει τη σημασία ότι ένα πρόσωπο διέπραξε εκ νέου παραβάσεις μετά την επιβολή κυρώσεων για παρόμοιες παραβάσεις (αποφάσεις Thyssen Stahl κατά Επιτροπής, σκέψη 160 ανωτέρω, σκέψη 617, και Michelin κατά Επιτροπής, σκέψη 157 ανωτέρω, σκέψη 284).
- 163 Τυχόν υποτροπή περιλαμβάνεται μεταξύ των στοιχείων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εξέταση της σοβαρότητας της παραβάσεως (αποφάσεις Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 72 ανωτέρω, σκέψη 91, και της 8ης Φεβρουαρίου 2007, Groupe Danone κατά Επιτροπής, σκέψη 155 ανωτέρω, σκέψη 26).
- 164 Εν προκειμένω, η Επιτροπή αναφέρει, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι η EpiChem υπήρξε αποδέκτης αποφάσεων της Επιτροπής σχετικών με συμπράξεις (συγκεκριμένα των αποφάσεων Πολυπροπυλένιο και PVC II). Τούτο αποδεικνύει,

κατά την Επιτροπή, ότι τα τότε επιβληθέντα πρόστιμα δεν ήταν αρκετά ώστε η εν λόγω επιχείρηση να μεταβάλει την πολιτική της. Η Επιτροπή καταλήγει ότι, ως εκ τούτου, η εν λόγω υποτροπή συνιστά επιβαρυντική κατάσταση που δικαιολογεί την κατά 50% προσαύξηση του βασικού ποσού του προστίμου (αιτιολογική σκέψη 487 της προσβαλλομένης απόφασης).

- 165 Η Επί προβάλλει, ειδικότερα, ότι δεν την αφορούσαν οι προγενέστερες αποφάσεις που αναφέρει η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση.
- 166 Από την προσβαλλόμενη απόφαση και από τα δικόγραφα της Επιτροπής προκύπτει ότι, εν προκειμένω, η Επιτροπή στηρίχθηκε στην κατά το άρθρο 81 ΕΚ έννοια της «επιχειρήσεως», ώστε να διαπιστώσει τη συνδρομή της επιβαρυντικής περιστάσεως της υποτροπής. Ειδικότερα, παρά το γεγονός ότι στις επίμαχες παραβάσεις δεν εμπλέκονται τα ίδια νομικά πρόσωπα, η Επιτροπή εντούτοις εκτίμησε, κατ' ουσίαν, ότι η ίδια επιχείρηση επανέλαβε τις παράνομες ενέργειες. Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι ως επιχείρηση κατά το άρθρο 81 ΕΚ νοείται μια ενιαία οικονομική ενότητα, έστω και αν από νομική άποψη αυτή αποτελείται από περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα (βλ. τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 60 ανωτέρω). Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, οσάκις η Επιτροπή εκτιμά ότι υφίσταται «επιχείρηση» κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ, οφείλει να προσκομίζει εμπειριστατωμένα και ακριβή στοιχεία που τεκμηριώνουν την εκτίμησή της αυτή.
- 167 Πάντως, επισημαίνεται, πρώτον, ότι, στην αιτιολογική σκέψη 487 της προσβαλλομένης απόφασης, η Επιτροπή αναφέρεται στην «EniChem» γενικά, έχοντας διευκρινίσει, με την αιτιολογική σκέψη 36 της προσβαλλομένης απόφασης, ότι ο όρος αυτός καλύπτει «κάθε εταιρία ανήκουσα στην Eni SpA». Διαπιστώνεται, συνεπώς, ότι ο όρος που χρησιμοποιεί η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της υποτροπής, δεν είναι αρκετά ακριβής, τουλάχιστον όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα που απαρτίζουν την οικονομική οντότητα την οποία αφορούσαν οι αποφάσεις Πολυπροπυλένιο και PVC II. Επιπλέον, ακόμη και αν υποθέσουμε ότι τα εν λόγω νομικά πρόσωπα είναι αυτά που αναφέρονται στις αιτιολογικές σκέψεις 26 έως 35 της προσβαλλομένης απόφασης, πρέπει να τονιστεί ότι η εταιρία για την οποία γίνεται λόγος στην απόφαση Πολυπροπυλένιο, δηλαδή η Anic, δεν συγκαταλέγεται στα πρόσωπα που αναφέρονται στις αιτιολογικές σκέψεις αυτές. Εξάλλου, στις αιτιολογικές σκέψεις 26 έως 35 της προσβαλλομένης απόφασης ουσιαστικά

περιγράφεται η εξέλιξη των εταιριών που ανήκαν στην Eni κατά το χρονικό διάστημα της παραβάσεως, η οποία είναι μεταγενέστερη της εκδόσεως των αποφάσεων Πολυπροπυλένιο και PVC II. Επομένως, από τις αιτιολογικές σκέψεις αυτές δεν προκύπτουν αρκούτως εμπεριστατωμένα και ακριβή στοιχεία όσον αφορά την εξέλιξη των εταιριών που ανήκαν στην Eni πριν την παράβαση για την οποία επιβλήθηκαν κυρώσεις με την προσβαλλόμενη απόφαση.

- 168 Δεύτερον, στην υποσημείωση 262 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή παραπέμπει στις αποφάσεις Πολυπροπυλένιο και PVC II, επισημαίνοντας ότι η «Eni» είχε εμπλακεί στις υποθέσεις αυτές. Επισημαίνεται, πρώτον, ότι το «Eni» δεν χρησιμοποιείται στην προσβαλλόμενη απόφαση ως συμβατική επωνυμία, αντιθέτως προς το «EniChem». Ειδικότερα, από τις αιτιολογικές σκέψεις 26 έως 36 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι, όταν η Επιτροπή αναφέρεται στην εταιρία Eni ως μητρική εταιρία των λοιπών εταιριών, χρησιμοποιεί την ονομασία «Eni SpA».
- 169 Τρίτον, ακόμη και αν υποθεθεί ότι, με τον όρο «Eni» στην υποσημείωση 262 της προσβαλλομένης αποφάσεως προσδιορίζονται οι εταιρίες οι οποίες απαρτίζουν την κατά το άρθρο 81 ΕΚ «επιχείρηση» που αποτελείται από νομικά πρόσωπα ελεγχόμενα από την Eni, η Επιτροπή δεν παραθέτει στην προσβαλλόμενη απόφαση κανένα σχετικό εμπεριστατωμένο και ακριβές στοιχείο. Η Επιτροπή απλώς προβάλλει, με τα δικόγραφα της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, ότι η Eni έλεγχε «εξ ολοκλήρου» τις εταιρίες για τις οποίες γίνεται λόγος στις αποφάσεις Πολυπροπυλένιο και PVC II. Πάντως, η διαπίστωση αυτή της Επιτροπής, εκτός του ότι δεν τεκμηριώνεται από κανένα αποδεικτικό στοιχείο, είναι διατυπωμένη στην προσβαλλόμενη απόφαση.
- 170 Σημειωτέον, τέταρτον, ότι, εν προκειμένω, η εξέλιξη της διαρθρώσεως και της μετοχικής συνθέσεως των εμπλεκόμενων εταιριών είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη. Ειδικότερα, η απόφαση Πολυπροπυλένιο απευθύνεται στην Anic, πλην όμως η επωνυμία της Eni δεν απαντά στο συγκεκριμένο κείμενο. Όσον αφορά την απόφαση PVC II, η Επιτροπή αναφέρει εκεί, στην αιτιολογική σκέψη 8, ότι η Anic «εξελίχθηκε» σε EniChem SpA και, στην αιτιολογική σκέψη 43, ότι η εξέλιξη αυτή είναι απόρροια

«διαφόρων αναδιαρθρώσεων», χωρίς περαιτέρω διευκρινίσεις. Εξάλλου, η επωνυμία Επί δεν απαντά ούτε στην απόφαση αυτή. Επιπλέον, στην υπό κρίση υπόθεση, τη δραστηριότητα της Επί με αντικείμενο τα επίμαχα προϊόντα ασκούσε αρχικώς η EniChem Elastomeri (πριν τη συγχώνευσή της με την EniChem SpA το 1997, δηλαδή μετά την έκδοση της αποφάσεως PVC II), οι δε δραστηριότητες της EniChem SpA περιήλθαν κατόπιν στην Polimeri, οπότε η εξέλιξη της μετοχικής διαρθρώσεως των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων καθίσταται έτι πολυπλοκότερη. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή όφειλε να είναι ιδιαίτερος συγκεκριμένη και να προσκομίσει όλα τα απαραίτητα εμπεριστατωμένα στοιχεία προκειμένου να τεκμηριώσει την εκτίμησή της ότι οι εταιρίες τις οποίες αφορά η προσβαλλόμενη απόφαση και οι εταιρίες τις οποίες αφορούσαν οι αποφάσεις Πολυπροπυλένιο και PVC II αποτελούν την ίδια «επιχείρηση» κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ.

- 171 Λαμβανομένων υπόψη όλων αυτών των στοιχείων, το Γενικό Δικαστήριο κρίνει ότι η Επιτροπή δεν προσκόμισε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, αρκετά, εμπεριστατωμένα και ακριβή στοιχεία που να τεκμηριώνουν τη διαπίστωσή της ότι η ίδια «επιχείρηση», κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ, διέπραξε εκ νέου παράνομες πράξεις. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό το δεύτερο σκέλος του δεύτερου λόγου ακυρώσεως και, κατά συνέπεια, να ακυρωθεί το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, κατά το μέτρο που επιβάλλεται στην Επί πρόστιμο ύψους 272,25 εκατομμυρίων ευρώ.

Επί του τρίτου σκέλους, σχετικά με εσφαλμένο υπολογισμό του προστίμου, λόγω εξαιρέσεως της Syndial

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 172 Η Επί υπενθυμίζει ότι η Επιτροπή, αφού αρχικώς συμπεριέλαβε τη Syndial στα πρόσωπα που υπέχουν ευθύνη για την παράβαση και της απεύθυνε τόσο την πρώτη όσο

και τη δεύτερη ανακοίνωση αιτιάσεων, αποφάσισε να μην τη συμπεριλάβει στους αποδέκτες της προσβαλλομένης απόφασης. Η Επιτροπή αιτιολόγησε την επιλογή της αυτή, προβάλλοντας ότι υπήρχε «υπήρχε σοβαρός κίνδυνος, κατά τον χρόνο εκτέλεσης της προσβαλλομένης απόφασης, να μη διαθέτει πλέον η Syndial επαρκή περιουσιακά στοιχεία ώστε να καταβάλει το πρόστιμο» (αιτιολογική σκέψη 372 της προσβαλλομένης απόφασης).

- 173 Πλην όμως, το κριτήριο βάσει του οποίου η Επιτροπή εξαίρεσε τη Syndial από τους αποδέκτες της προσβαλλομένης απόφασης δεν είναι σύμφωνο με τις αρχές που διέπουν τη διαδοχή και τη μεταβίβαση επιχειρήσεων.
- 174 Η Eni παραπέμπει στα επιχειρήματα που ανέπτυξε στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, προβάλλοντας ότι, εφόσον μετά τη μετατροπή της εταιρίας, η επιχείρηση που διέπραξε την παράβαση εξακολουθεί να υφίσταται, παραμένει υπόλογη για την παράβαση αυτή. Εξαίρεση από την αρχή αυτή νοείται μόνο σε περίπτωση εξαφανίσεως του νομικού προσώπου. Τούτο, όμως, δεν συμβαίνει εν προκειμένω, διότι –όπως επισημαίνεται και στην προσβαλλόμενη απόφαση– η Syndial εξακολουθεί να υφίσταται και δεν έχει τεθεί υπό εκκαθάριση. Η Eni προβάλλει επιπλέον ότι η Επιτροπή, καταλογίζοντας στην Polimeri ευθύνη για τις φερόμενες ως θίγουσες τον ανταγωνισμό ενέργειες στις οποίες προέβησαν άλλες εταιρίες του ομίλου προτού περιέλθει στην Polimeri ο κλάδος των χημικών προϊόντων, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της ότι, έως το τέλος του 2001, την εταιρία αυτή έλεγχαν από κοινού η Eni και η Union Carbide.
- 175 Η μη δικαιολογημένη εξαίρεση της Syndial είχε συνέπειες όσον αφορά το ύψος του προστίμου. Η Eni επισημαίνει, συναφώς, ότι ο συνολικός κύκλος εργασιών της Syndial κατά το έτος πριν την έκδοση της προσβαλλομένης απόφασης ήταν 860 εκατομμύρια ευρώ και ότι, σε περίπτωση κοινής ευθύνης, το συνολικό ποσό του προστίμου δεν μπορεί να υπερβεί το 10% του κύκλου εργασιών «της μικρότερης επιχείρησης». Παραπέμπει, συναφώς, σε επιστημονικό σύγγραμμα. Η Syndial, ενώ ελήφθη υπόψη για τη διαπίστωση της συνδρομής της επιβαρυντικής περιστάσεως της υποτροπής, εντούτοις δεν ελήφθη υπόψη όσον αφορά τον περιορισμό του προστίμου

βάσει του προβλεπόμενου από τη νομοθεσία ορίου του 10%. Επομένως, το συνολικό ποσό του επιβληθέντος στην Επί προστίμου καθορίστηκε κατά τρόπο αντίθετο στο άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, ο οποίος συνιστά πρόδηλη κατάχρηση εξουσίας.

- 176 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του τρίτου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως. Υποστηρίζει, ειδικότερα, ότι η εξαίρεση της Syndial δεν επηρέασε το ύψος του επιβληθέντος στην Επί προστίμου.

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 177 Το γεγονός ότι πλείονες εταιρίες ευθύνονται από κοινού για την καταβολή προστίμου, ως αποτελούσες ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ, δεν συνεπάγεται, όσον αφορά το όριο του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, ότι η υποχρέωση εκάστης περιορίζεται στο 10% του κύκλου εργασιών που αυτή πραγματοποίησε κατά την τελευταία εταιρική χρήση. Συγκεκριμένα, το προβλεπόμενο από τη διάταξη αυτή όριο του 10% πρέπει να υπολογίζεται επί του συνολικού κύκλου εργασιών όλων των εταιριών που απαρτίζουν την ενιαία οικονομική οντότητα η οποία ενεργεί ως «επιχείρηση» κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ, διότι μόνον ο συνολικός κύκλος εργασιών των εταιριών που απαρτίζουν την εν λόγω επιχείρηση μπορεί να αποτελέσει ένδειξη περί του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-9/99, HFB κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1487, σκέψεις 528 και 529, και της 12ης Δεκεμβρίου 2007, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 95 ανωτέρω, σκέψη 90).
- 178 Επομένως, ακόμη και αν η Syndial ήταν αποδέκτης της προσβαλλομένης αποφάσεως, το ποσό του προστίμου για την καταβολή του οποίου η Επί κρίθηκε συνυπεύθυνη δεν θα περιοριζόταν στο 10% του κύκλου εργασιών της Syndial. Επομένως, τα επιχειρήματα της Επί είναι αλυσιτελή.

- 179 Εξάλλου, ακόμη και αν υποθεθεί ότι η Επί αμφισβητεί, με τα επιχειρήματά της, την ευθύνη που της καταλογίστηκε για παράβαση διαπραχθείσα από την EniChem SpA (κατόπιν Syndial), ενώ η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αφορά τη Syndial, τα επιχειρήματα αυτά είναι απορριπτέα για τους λόγους που παρατίθενται στη σκέψη 117 ανωτέρω. Το γεγονός ότι, έως το τέλος του 2001, την Polimeri έλεγχαν από κοινού η Επί και η Union Carbide δεν διαφοροποιεί τη διαπίστωση αυτή, διότι δεν αμφισβητείται ότι η μεταβίβαση δραστηριοτήτων μεταξύ EniChem SpA (κατόπιν Syndial) και Polimeri επήλθε την 1η Ιανουαρίου 2002.
- 180 Βάσει των στοιχείων αυτών, το τρίτο σκέλος του δεύτερου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η Επί είναι απορριπτέο ως αβάσιμο.
- 181 Για όλους αυτούς τους λόγους, πρέπει να γίνει δεκτό το δεύτερο σκέλος του δεύτερου λόγου ακυρώσεως και, κατά συνέπεια, να ακυρωθεί το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, κατά το μέτρο που επιβάλλεται στην Επί πρόστιμο ύψους 272,25 εκατομμυρίων ευρώ, και να απορριφθούν κατά τα λοιπά τα αιτήματα περί μερικής ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως.

B — Επί των αιτημάτων περί μειώσεως του προστίμου

- 182 Για τους λόγους που παρατίθενται στις σκέψεις 166 έως 171 ανωτέρω, το Γενικό Δικαστήριο, ασκώντας την πλήρη δικαιοδοσία του δυνάμει του άρθρου 31 του κανονισμού 1/2003, μεταρρυθμίζει το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, κατά το μέρος που η Επιτροπή ορίζει το πρόστιμο σε 272,25 εκατομμύρια ευρώ, δεχόμενη, εσφαλμένως, ότι συντρέχει, ως προς την Polimeri επιβαρυντική κατάσταση λόγω υποτροπής.

- 183 Υπό τις περιστάσεις αυτές, προκειμένου να καθορισθεί δεόντως το ύψος του προστίμου, επιβάλλεται να παραμείνει ως έχει, κατά τα λοιπά, η μέθοδος που εφάρμοσε η Επιτροπή.
- 184 Το τελικό ποσό του προστίμου που επιβάλλεται στην Επi ορίζεται, συνεπώς, σε 181,5 εκατομμύρια ευρώ.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 185 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 3, πρώτο εδάφιο, της ίδιας διατάξεως, το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να κατανείμει τα έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων. Υπό τις περιστάσεις αυτές, αποφασίζεται έκαστος διάδικος να φέρει τα δικαστικά έξοδά του.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Ακυρώνει το άρθρο 2, στοιχείο γ', της αποφάσεως C(2006) 5700 τελικό της Επιτροπής, της 29ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/F/38.638 – Καουτσούκ από βουταδιένιο και καουτσούκ από

στυρόλιο και βουταδιένιο που παράγεται με πολυμερισμό γαλακτώματος), κατά το μέρος που επιβάλλεται στην Επί SρΑ πρόστιμο ύψους 272,25 εκατομμυρίων ευρώ.

- 2) Ορίζει το επιβαλλόμενο στην Επί πρόστιμο σε 181,5 εκατομμύρια ευρώ.**
- 3) Απορρίπτει κατά τα λοιπά την προσφυγή.**
- 4) Οι διάδικοι φέρουν έκαστος τα δικαστικά έξοδά τους.**

Dehousse

Wiszniewska-Biafecka

Wahl

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 13 Ιουλίου 2011.

(υπογραφές)

Περιεχόμενα

Ιστορικό της διαφοράς	II - 4465
Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων	II - 4475
Σκεπτικό	II - 4476
Α — Επί των αιτημάτων περί μερικής ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως ..	II - 4477
1. Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, σχετικά με μη σύννομο καταλογισμό της παραβάσεως στην Επί	II - 4477
α) Επί του πρώτου σκέλους, σχετικά με εσφαλμένη εφαρμογή των προϋποθέσεων καταλογισμού της παραβάσεως	II - 4478
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 4478
Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 4483
β) Επί του δεύτερου σκέλους, σχετικά με εσφαλμένη εφαρμογή της αρχής της αντικειμενικής ευθύνης	II - 4488
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 4488
Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 4491
γ) Επί του τρίτου σκέλους, σχετικά με εσφαλμένη ανάλυση των στοιχείων που προσκόμισε η Επί	II - 4492
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 4492
Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 4497
δ) Επί του τέταρτου σκέλους, σχετικά με παραβίαση της αρχής της περιορισμένης ευθύνης των κεφαλαιουχικών εταιριών και των κοινών αρχών περί ευθύνης	II - 4500
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 4500
Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 4503

2.	Επί του δεύτερου, επικουρικής προβαλλόμενου, λόγου ακυρώσεως, σχετικά με παράνομο καθορισμό του ύψους του προστίμου	II - 4505
	α) Επί του πρώτου σκέλους, σχετικά με εσφαλμένη προσαύξηση του προστίμου προς εξασφάλιση αποτρεπτικού αποτελέσματος	II - 4506
	Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 4506
	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 4508
	β) Επί του δεύτερου σκέλους, σχετικά με μη δικαιολογημένη προσαύξηση του βασικού ποσού του προστίμου λόγω υποτροπής	II - 4515
	Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 4515
	— Επιχειρήματα της Επί	II - 4515
	— Επιχειρήματα της Επιτροπής	II - 4517
	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 4519
	γ) Επί του τρίτου σκέλους, σχετικά με εσφαλμένο υπολογισμό του προστίμου, λόγω εξαιρέσεως της Syndial	II - 4522
	Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 4522
	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 4524
	B — Επί των αιτημάτων περί μείωσης του προστίμου	II - 4525
	Επί των δικαστικών εξόδων	II - 4526